

AKWAABA - TERVETULOA

Opas Ghanaan kansainväliseen harjoitteluun lähtevälle opiskelijalle

Miina Kumpulainen ja
Saila Tampio
Opinnäytetyö, kevät 2012
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Itä, Pieksämäki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
Kirkon nuorisotyönohjaajan
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Kumpulainen, Miina & Tampio, Saila,

Akwaaba – Tervetuloa. Opas Ghanaan kansainväliseen harjoitteluun lähtevälle opiskelijalle. 45 sivua, liitteenä opas Ghanaan kansainväliseen harjoitteluun lähtevälle opiskelijalle (21 sivua). Pieksämäki, kevät 2012.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä, Pieksämäki. Sosiaalialan koulutusohjelma.

Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto,

sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyö koostuu oppaasta, jonka lähtökohtana on tukea Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoita, kun he suunnittelevat kansainväliseen harjoitteluun lähtöä. Ghanaan ja sen harjoittelupaikkoihin liittyvää tietoa on saatavilla tällä hetkellä hyvin hajanaisesti, ja opas tulee olemaan tarpeellinen tuleville kansainvälistä harjoittelua suunnitteleville opiskelijoille. Olemme sopineet yhteistyökumppanimme Diakonia-ammattikorkeakoulun kanssa, että opasta hyödynnetään keväällä 2012 ilmestyvillä, uusilla Diakonia-ammattikorkeakoulun verkkosivuilla.

Opinnäytetyön teoriaosuus lähestyy aihetta kolmesta eri näkökulmasta: mitä kansainvälinen harjoittelu tarjoaa opiskelijalle, miten kansainväliseen harjoitteluun voi valmistautua ja mitä välineitä on vieraan kulttuurin kohtaamiseen. Opinnäytetyö tarkastelee vieraan kulttuurin kohtaamista myös kristilliseltä kannalta.

Opinnäytetyö on produktio, joka on koottu opinnäytetyön tekijöiden omien kokemusten pohjalta. Opasta varten teimme myös sähköpostihaastattelun neljälle muulle suomalaiselle opiskelijalle, jotka ovat olleet Ghanassa kansainvälisessä harjoittelussa kahden viime vuoden aikana. Oppaasta on pyritty tekemään kattava, mutta riittävän yleispätevä, jotta kansainväliseen harjoitteluun lähtevälle opiskelijalle jää tilaa myös omille havainnoille ja kokemuksille.

Asiasanat: Kulttuuri, kansainvälisyys, monikulttuurisuus, ekumenia, lähimmäisen rakkaus, opas.

ABSTRACT

Kumpulainen, Miina and Tampio, Saila.

Akwaaba – Welcome. A guide for international practice in work in Ghana.

45 p., 1 appendix (guide booklet 21 p.). Language: Finnish. Pieksämäki, Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree programme in Social Services.

Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

This thesis consists a guide, which aims to support students of Diaconia University of Applied Sciences when they are planning to do their practice in work in Ghana. There is given information about the practice in work in Ghana and the guide will be useful to students who are planning to do international practice in work. It has been agreed that this guide will be utilized on Diaconia University of Applied Sciences new web site during the spring of 2012.

The theory part of this thesis approaches the aim from three different perspectives; what the international practice in work can offer to the student, how to prepare for international practice in work and which tools are needed in cultural meetings. The Thesis also examines the meeting of a foreign culture from a Christian aspect.

The thesis is a production gathered from experiences of the makers. The data were collected also by email interviews from four Finnish students who have accomplished international practice in work in Ghana within the last two years. The aim of this guide is to offer inclusive but also universal guidance for students who will do international practice in work in order to enable their own observations and experiences.

Key words: Culture, internationality, multiculturalism, ecumenism, charity, guide.

ESIPUHE

Hyvä lukija,

Tämä opinnäytetyö on reilun kolmen vuoden mittaisen pohdiskelun ja 1,5 vuotta sitten Ghanassa tapahtuneen harjoittelun aikaansaannos. Opinnäytetyömme ei olisi valmistunut näköisemmeksemme ilman Ghanassa tehtyä kansainvälistä harjoittelua. Tästä syystä haluamme kiittää Ghanan perheitämme ja ystäviämme kaikesta, mitä saimme kolmen kuukauden aikana kokea. Haluamme kiittää harjoittelupaikkamme henkilökuntaa ja oppilaita St. Paul's Lutheran Schoolissa Ghanassa unohtumattomista hetkistä. Erityiset kiitokset haluamme osoittaa Boatengin perheelle, jotka toimivat suurena apuna kaikissa harjoitteluun liittyvissä käytännön järjestelyissä.

Haluamme myös kiittää perheitämme ja ystäviämme Suomessa, jotka ovat tukeneet meitä kaikissa opintojemme tilanteissa: sopeutumisessa uuteen paikkakuntaan 2009, ulkomaan harjoittelussa 2010 ja opintojen loppurutistuksessa 2011–2012, mukaan lukien opinnäytetyö. Haluamme kiittää Pieksämäen nuorisotoimea oppaan tulostusavusta. Suuret kiitokset myös Taivaan Isälle varjeluksesta, johdatuksesta ja vierellä kulkemisesta.

Erityiskiitoksen haluamme osoittaa Diakonia-ammattikorkeakoulun Pieksämäen yksikön opintosihteerille Mervi Jetsulle opiskelijahuollollisesta työstään, jonka ansiosta olemme jaksaneet paljon paremmin.

Pieksämäellä tammikuussa 2012

Miina ja Saila

SISÄLLYS

1 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
2 DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN	
KANSAINVÄLISYYSOPETUS	8
2.1 Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus opintokokonaisuuksina	8
2.2 Opintokokonaisuuksien tavoitteet	8
2.3 Kansainvälinen harjoittelu oppimisen tukena	9
3 KULTTUURIYMMÄRRYS	10
3.1 Kulttuurin määritelmä	10
3.2 Identiteetti ja etnisyys	12
3.3 Suomalainen kulttuuri lyhyesti kuvailtuna	13
3.4 Ghanalainen kulttuuri lyhyesti kuvailtuna	15
4 VIERAASEEN KULTTUURIIN VALMENTAUTUMINEN	17
4.1 Ennakkokäsitykset ja ennakkoluulot	17
4.2 Kulttuuriin tutustuminen	18
4.3 Kulttuurien väliseen kommunikaatioon vaikuttavat tekijät	20
4.4 Etnosentrismi	22
4.5 Kulttuurishokki	23
5 KULTTUURIN KOHTAAMINEN KRISTILLISESTÄ NÄKÖKULMASTA	25
5.1 Maailmanlaaja kirkko ja globalisaatio	25
5.2 Ekumenia	26
5.3 Kansainvälisyys- ja monikulttuurisuuskasvatus	27
5.4 Lähimmäisenrakkaus kohtaamisen lähtökohtana	29
6 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI	33
6.1 Opinnäytetyön aiheen rajaus	33
6.2 Opinnäytetyön tavoitteet	33
6.3 Opinnäytetyön vaiheet	34
6.4 Oppaan arviointia ja kehitysideoita	35

7 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN KUVAUS.....	37
7.1 Opinnäytetyöprosessi	37
7.2 Eettisyys	38
7.3 Ammatillisen kasvun pohdinta.....	39
LOPUKSI.....	41
LÄHTEET.....	42
LIITE 1: AKWAABA – TERVETULOA: Opas Ghanaan kansainväliseen harjoitteluun lähtevälle opiskelijalle	

1 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Uuteen kulttuuriin on hyvä tutustua, jotta sitä pystyisi ymmärtämään. Ennen vieraan maan kulttuuriin tutustumista tulee kiinnittää huomio myös omaan kulttuuriin. Opimme omaa kulttuuriamme lapsuudesta lähtien: uskomukset, arvot, perinteet, käytännöt ja tavat. (Bottas 2009, 18–19.) Opimme asioita, joita ihmiset ovat oppineet tekemään ja arvostamaan, joita he ovat oppineet uskomaan ja joista he ovat oppineet nauttimaan. Edellä mainittuja asioita voidaan kutsua kulttuuriksi (Vartia, Bergbom, HUUHTANEN, RINTALA-RASMUS, SALMINEN, RIALA & GIORGIANI 2007, 178).

Tämän opinnäytetyön lähtökohtana oli tuottaa opas Ghanaan kansainväliseen harjoitteluun lähtevälle opiskelijalle. Oppaaseen on koottu erilaisia vinkkejä ja ohjeita harjoittelun onnistumiseksi. Opinnäytetyön teoriaosuus ei pyri varsinaisesti tulkitsemaan oppaan sisältöä vaan taustateoria käsittelee monipuolisesti ja laajasti vieraan kulttuurin kohtaamista sekä siihen liittyvää asiasanastoa. Kulttuurin kohtaamisessa on otettu huomioon myös kristillinen näkökulma. Taustateoria pyrkii selittämään myös oppaan tarpeellisuutta. Opinnäytetyö ja sen produktio ovat käyttökelpoisia sosiaali- ja kirkonalan opiskelijoille sekä alan ammattilaisille, sillä työssä kerrotaan monipuolisesti eri asioista, jotka liittyvät kulttuurien väliseen kanssakäymiseen. Opas antaa Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoille ajankohtaista ja käytännöllistä perustietoa Ghanasta ja Ghanan harjoittelupaikoista. Uskomme, että oppaasta voivat hyötyä myös koulumme henkilökunta, yhteistyötahot sekä yksityiset ihmiset. Oppaamme on selkeä, yksinkertainen, kätevä ja helppolukuinen.

Oppaamme kansainväliseen harjoitteluun Ghanassa on ensimmäinen Diakonia-ammattikorkeakoulun Ghanaa koskeva opas. Parhaassa tapauksessa opas voi luoda tietynlaista rauhallisuutta ja turvallisuutta lähtötilanteessa opiskelijoille. Lähtö kotimaasta ulkomaille vieraaseen kulttuuriin pidemmäksi aikaa on hyvin jännittävää ja jännitystila saattaa säilyä ensimmäisten ulkomailla vietettävien viikkojen ajan. Sopeutuminen uuteen kulttuuriin vaatii henkistä valmentautumista ja tiedonhankintaa etukäteen. Opinnäytetyömme kautta haluamme innostaa ja rohkaista tulevia opiskelijoita lähtemään kansainväliseen harjoitteluun ja oppaan kautta tehdä lähtemisen helpommaksi.

2 DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN KANSAINVÄLISYY SOPETUS

2.1 Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys opintokokonaisuuksina

Diakonia-ammattikorkeakoulu on kansainvälisesti arvostettu koulu, jonka kansainvälisyys perustuu koulumme arvoihin: kristilliseen lähimmäisenrakkauteen, sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja avoimeen vuorovaikutukseen. Edellä mainitut arvot käyvät toteen kansainvälisessä vaihdossa, jos opiskelijan omat arvot perustuvat samankaltaisiin tai samoihin arvoihin. Omat henkilökohtaiset kokemukset ja tiedot kulttuurien kohtaamisista kehittävät opiskelijan ammatillista osaamista. Näkyvin kansainvälisen toiminnan muoto Diakonia-ammattikorkeakoulussa on Monikulttuurisuus-opintokokonaisuus, johon kuuluvat kansainvälinen opiskelu ja harjoittelu, kieliopinnot sekä mahdollinen vaihto-ohjelma ulkomaisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Monikulttuurisuusopintojen avulla myös ne opiskelijat, jotka eivät lähdä kansainväliseen harjoitteluun tai opintoihin ulkomaille, voivat kansainvälistyä kotimaassa. (Diakonia-ammattikorkeakoulu i.a.)

Opiskelijat lähtevät yleensä kansainväliseen harjoitteluun monikulttuurisuusopintokokonaisuuden yhteydessä. Ennen kuin opiskelija lähtee kansainvälisen harjoittelun jaksolle, tulee hänen suorittaa opintokokonaisuuden ennakotehtävät, jotka valmentavat opiskelijaa mahdollisiin haasteisiin ja oppimiskokemuksiin ulkomailla suoritettavan harjoittelun yhteydessä. Valmentavat tehtävät karsivat ja kartoittavat vaihtoon lähtevän opiskelijan ennakkoluuloja. (Meretmaa & Voima 2006, 26–27.)

2.2 Opintokokonaisuuksien tavoitteet

Diakonia-ammattikorkeakoulun arvopohja näkyy kaikista opintokokonaisuuksista selvimmän monikulttuurisuusopinnoissa. Opintokokonaisuuden tavoitteena on edistää opiskelijan kykyä tehdä töitä vähemmistöjen kanssa, toimia oudoissakin tilanteissa ja kommunikoida eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa. Monikulttuurisuusopinnoissa pyritään kehittämään opiskelijan asenteita, tietoja ja ammatillisia valmiuksia niin, että

Diakonia-ammattikorkeakoulusta valmistunut uusi ammattilainen voi hyödyntää niitä työssään ja elämässään.

Kansainvälisyys-opintokokonaisuuteen ja kansainvälisyyteen yleensäkin kuuluvat kokemukset ja tiedot eri kulttuurien kohtaamisesta. Ne ovat osa ammatillista osaamista, jossa kansainvälisyys-opintokokonaisuus pyrkii tukemaan opiskelijaa. Tavoitteeksi määritellään opiskelijan kehittäminen asenteiden, tietojen ja ammatillisten valmiuksien osalta, jotta näitä valmiuksia voisi hyödyntää myöhemmin tulevassa ammatissa. (Diakonia-ammattikorkeakoulu i.a.)

2.3 Kansainvälinen harjoittelu oppimisen tukena

Diakonia-ammattikorkeakoulun kokemukset kansainvälisestä harjoittelusta osoittavat, että hyvin kansainväliseen harjoitteluun valmennettu opiskelija kokee vähemmän epäonnistumisia tai ylilyöntejä kohdemaassa. Hyvin valmentautunut opiskelija mieltää paremmin myös ulkomaan harjoittelujakson osana oppimisprosessia. (Meretmaa & Voima 2006, 26.) Sosiaali- ja kirkonalan opintoihin kuuluvat esimerkiksi vähäosaisten, köyhien ja syrjäytyneiden auttaminen. Ulkomaan harjoittelun myötä edellä mainitut ihmisryhmät ovat tulleet kehitysmaissa tutuiksi. Tilanne ei ole sama Suomessa, mutta omin silmin todistettu kurjuus avaa silmiä ja auttaa suhtautumaan Suomessa samankaltaisessa tilanteessa oleviin ihmisiin. Maailmankatsomuksen avartuminen ulkomaan harjoittelun myötä tukee ihmisen ikuista oppimista.

Kansainväliseen harjoitteluun lähtevän tulee olla motivoitunut. Opiskelijoiden motiivien kärkipäässä ovat halu saada uusia kokemuksia, kielitaidon kartuttaminen, uusiin maihin ja kulttuureihin tutustuminen sekä mahdollisuus matkustella. Kaikki edellä mainitut motivaattorit tukevat opiskelijan ammatillista kasvua ja kehittymistä. (Garam 2000, 34.)

3 KULTTUURIYMMÄRRYS

Jotta voimme ymmärtää mitä erilaisen kulttuurin kohtaaminen vaatii, on syvennyttävä myös omiin lähtökohtiimme. On otettava selvää mitä käsite kulttuuri merkitsee ja mitä kaikkea se pitää sisällään. Kulttuuriymmärrykseen liittyy myös vahvasti identiteetti ja identifioituminen, eli samaistuminen johonkin ryhmään ja ryhmän käyttäytymismalleihin. (Kaikkonen 2004, 65.) Varmasti moni on kuullut sanonnan maassa maan tavalla, joka viittaa juuri näihin opittuihin käyttäytymismalleihin ja siihen, mitä voimme sanoa kulttuurin perinnöksi. Kansallinen, suomalainen identiteetti on juurtunut meihin jo heti synnyttyämme, siirtymällä vanhempiemme ja kasvattajiemme välityksen ja huolenpidon kautta. Vaikka saatamme pitää itseämme kansainvälisesti erottumattomana joukkona, kulttuuriset piirteemme ja perinteemme saattavat yllättää meidät mitä kummallisimmissa tilanteissa ja paikoissa. (Vartia 2009, 99.)

Oma kulttuurimme rajaa kulttuuriymmärrystä, valitettavasti. Puhumamme kieli on kulttuurisidonnainen, vaikka sen avulla kulttuuria juuri välitetäänkin eteenpäin. Lennart Mere on todennut, että ”minä elän kielessäni”. Toisin sanoen omat kokemuksemme, elämämme, arvomme, jopa maailmankuvamme tulevat ilmi käyttämässämme kielessä. Viitekehys, jolle oma kulttuuri on rakentunut, määrittää suhtautumisemme omaan erilaisuuteen ja toisiin kulttuureihin. Kulttuurien kohtaamisissa haasteellisinta onkin se, kuinka omat arvot saisi asetettua samalle viivalle, tasa-arvoiseksi, toisen kulttuurin arvojen kanssa (Paavola & Talib 2010, 77). Helpompaa meille jokaiselle kulttuurien kohtaamisessa voisi olla se, että suvaitsisimme tai vain sietäisimme toisiamme ihmisinä riippumatta siitä, mitä kulttuuria edustamme. Jotta yhteiselomme tässä maailmassa sujuisi, meistä jokaisen tulisi kehittää monikulttuurisia taitojaan, jotta suvaitseminen tai sietäminen olisi mahdollista.

3.1 Kulttuurin määritelmä

Kulttuuri on käsitteenä erittäin monitahoinen, ja sitä voi lähestyä monesta eri näkökulmasta. Yleisesti kulttuuri yhdistetään käsitykseen taiteesta, mutta kulttuuri on paljon taidetta monimuotoisempaa. Sanan alkuperäinen merkitys on tarkoittanut viljelemistä,

mutta nykyisin kulttuuri voidaan käsittää tarkoittavan kaikkea ihmisten toimintaa. (Frisk & Tulkki 2005, 6.) Me kaikki olemme jonkinlaisen yhteisön jäseniä. Me juhlimme tiettyjä jo lapsuudessa tutuksi tulleita juhlia, arvostamme niitä asioita, mitä olemme lapsena oppineet arvostamaan ja niin edelleen. Arvomme ja asenteemme ovat muotoutuneet perintönä omasta kulttuuristamme. (Hautaniemi 2001, 12.)

Opinnäytetyömme kannalta tärkeimpiä kulttuurin määritelmiä ovat historiallinen, normatiivinen ja kollektiivinen kulttuurin määrittely. Historiallisen kulttuurin määrittelyn kannalta keskeisintä on sukupolvelta toiselle välittyvä perintö. Tähän perintöön kuuluvat mm. kansanrunot, uskomukset ja tarinat, sekä perinneruuat ja kansantanssit. Historiallisen kulttuuriperimän kautta ihmiset oppivat myös sosiaalista käyttäytymistä, joiden poikkeaminen totutuista tavoista saattavat aiheuttaa toisen kulttuurin edustajalle hämmennystä. (Frisk & Tulkki 2005, 7.) Anne Alitolppa-Niitamon mukaan historiallisen kulttuurin määrittelyyn kuuluu oleellisena osana tunnusmerkilliset symbolit, kuten esimerkiksi suomalaisuudessa sauna, suomalainen sisu, siniristitunnukset ja niin edelleen. Alitolppa-Niitamon mukaan kulttuuri on tapa tuntea, ajatella ja reagoida. (Cantell 2000, 13.)

Normatiivisessa kulttuurin määrittelyssä oleellista ovat erilaiset säännöt, ihanteet, arvot ja asenteet. Ihmiset oppivat jo varhaisessa kasvunsa vaiheessa kulttuuriin kuuluvia arvoja, jotka toimivat usein niitä sen suuremmin tiedostamatta. Nämä opitut arvot ja asenteet saattavat vaihdella hyvin paljon eri kulttuurien välillä ja voivat olla jopa moraalisesti arveluttavia tai halveksuttavia. (Frisk & Tulkki 2005, 7.) Alitolppa-Niitamo kuvaa kulttuuriperinnön siirtymistä yhteisön jäsenyyden yhteydessä sukupolvelta toiselle. Yhteisön tietyt normit ja vanhemmat jäsenet toimivat mallina kulttuurin eteenpäin siirtymiselle. Kulttuuri on merkityksellinen yhteisön kannalta; kulttuuri on yhteisölle sama, kuin ihmiselle persoona. (Cantell 2000, 13.)

Voidaan puhua myös kollektiivisesta kulttuurin määrittelystä, jolla viitataan nimenomaan ryhmäkulttuuriin. Ihmisille on luonnollista kuulua erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin ja -yhteisöihin sekä kokea niissä muiden ryhmän jäsenten antamaa hyväksyntää ja arvostusta. Tällainen sosiaalinen ryhmä on yleensä ensisijaisesti oma perhe, jonka etu menee yksilön oman edun edelle. Kollektiivisissa kulttuureissa perhe on käsitteeltään paljon laajempi, kuin mitä ymmärrämme perhekäsityksellä Suomessa. Perheeseen saat-

taa kuulua kaikki lähisukulaiset ja sen lisäksi siihen voi lukeutua myös läheisimmät ystävät. (Frisk & Tulkki 2005, 7.)

3.2 Identiteetti ja etnisuus

Meillä on monenlaisia identiteettejä paikasta riippuen; kotona olemme äitejä, isiä, veljiä ja tyttäriä, työpaikalla alaisia, johtajia ja niin edelleen. Kun menemme Suomen rajojen ulkopuolelle, Norjassa olemme suomalaisia, Ranskassa olemme skandinaaveja ja Aasiassa länsimaalaisia. Miten identiteetti sitten voidaan määritellä? Identiteetille ominaista on sen rakentuminen tietyn ytimen ympärille, joka voi olla esimerkiksi kieli, maantieteellinen alue, uskonto tai kansalaisuus. Suomalainen identiteetti rakentuu juuri kielen ympärille, pidämmehän suurimpina mahtimiehinä Elias Lönrutia ja Johan Ludvig Runebergiä, joille on omat juhlapäivänsä suomalaisessa kulttuurissa. (Vartia 2009, 93–94.)

Identiteetti voidaan jakaa karkeasti kahteen eri osaan; kansalliseen eli etniseen identiteettiin ja jokaisen ihmisen yksilölliseen identiteettiin (Cantell 2000, 22). Opinnäyte-työmme kannalta on olennaista keskittyä etniseen identiteettiin, joka on merkittävämpi kulttuurisessa kontekstissa vertailtuna. Tämän lisäksi etnistä identiteettiä on helpompaa tutkia ulkoapäin, kuin suoraan subjektiivisesti koettavaa, minuuteen kohdistuvaa persoonallista identiteettiä. Voimme havaita ja tutkia ulkoapäin ihmisten sosiaaliseen, kielelliseen ja kulttuurilliseen käyttäytymiseen liittyviä seikkoja. (Kaikkonen 2004, 66.) Identiteettitutkimuksia on tehty paljon ja sen määritelmä ei ole yksiselitteinen. Identiteetin määritelmien kirjo on valtava, mutta määritelmänäkemykset jakautuvat kahteen erillaiseen, mutta yhteen kietoutuneeseen luokkaan; essentiaaliseen ja ei-essentiaaliseen. Essentiaalinen identiteettinäkemys kuvaa identiteetin pysyvänä, muuttumattomana ja tarkkana, jolla on selkeitä tunnusmerkkejä, jotka ovat yhteisiä muiden yhteisön jäsenten kanssa. Tämä viittaa juuri identiteetin rakentumiseen tietyn ytimen ympärille. (Laihiala-Kankainen, Pietikäinen & Dufva 2002, 11–12.)

Toinen identiteettinäkemys, ei-essentiaalinen, tarkastelee tietyn ryhmän moninaisia identiteettejä, identiteeteissä tapahtuneita muutoksia sekä muutosten syitä ja seurauksia. Tämän lähestymistavan mukaan identiteetti on hyvin joustava, mukautuva ja monimuotoinen. Ei-essentiaalinen näkemys kokoaa identiteetin yhteen useista palasista, jotka

ovat lähtöisin erilaisista sosiaalisista tilanteista, yhteiskunnan murroksista ja henkilökohtaisesta historiasta. Kulttuuritutkija Stuart Hall on muodostanut oman näkemyksensä näiden kahden identiteettiä määrittelevän lähestymistavan fuusiosta ja pyrkinyt murtaamaan eri näkökulmien rajapinnat. Hall:n mukaan identiteetin voi käsittää kohtaamispaikaksi, jossa kohtaavat yksilön subjektiiviset kokemukset, sekä sosiaalinen, historiallinen ja poliittinen ympäristö. (Laihiala-Kankainen, Pietikäinen & Dufva 2002, 13–14.)

Etnisyys on käsitteenä korvannut sanoja rotu, kansa ja heimo, jotka nykyään koetaan lukeutuvan ja sisältyvän sanaan etninen. Etnisyyteen liitetään helposti myös vähemmistöleima, sekä rodullisiin piirteisiin liittyvät erot. (Hautaniemi 2001, 16.) Opinnäytetyösämme käsittelemme etnisyyttä kuitenkin siten, että se on sovellettavissa samalla tavalla sekä enemmistö- että vähemmistökulttuuriseen tarkasteluun. Etnisyys ja kulttuuri ovat vakiintuneita, rinnakkain kulkevia käsitteitä, mutta niillä on keskenään pieni ero, vaikka niitä saatetaankin käyttää joissain tapauksessa toistensa synonyymeinä. Etnisyyden taustalla voidaan ennen kaikkea pitää yhteistä alkuperää ja eräänlaista sukulaisuutta. Etnisyyden käsitteenä eroaa kulttuurista siis siten, että kulttuuri voidaan nähdä perustuvan tiettyihin ryhmiin myös ilman yhteistä kansallista alkuperää. (Huttunen 2005, 127.)

3.3 Suomalainen kulttuuri lyhyesti kuvailtuna

Ennen kuin suomalaiseen kulttuuriin syventyy paremmin, on hyvä purkaa paria kulttuuriominaisuutta. Suomalainen kulttuuri on yksilökulttuuri, joten se edustaa vähemmistöä, sillä 75 % maailman kulttuureista on yhteisökulttuureja. Minäkeskeisyys on ominaista yksilökulttuurille. Suomalaiset päättävät itse omista asioistaan ja ovat yksin vastuussa teoistaan. Meille suomalaisille on tärkeää yksityiselämä, oma aika, omat mielipiteet ja oma lähipiirimme. Lähipiiriimme kuuluvat vanhemmat, sisarukset jälkikasvuineen, isovanhemmat ja ystävät. Suomessa tyypillinen perhemuoto on ydinperhe, johon kuuluvat vanhemmat ja heidän lapsensa. Yksilökulttuuria parhaiten kuvaava sana on itsenäisyys. Länsimaiset hyvinvointivaltiot ovat pääosin yksilökulttuurisia valtioita, esimerkiksi USA, Australia ja monet Euroopan valtiot. (Bottas 2009, 35.)

Suomi on feminiinisen kulttuurin maa. Elämänlaatu ja luonto ovat suomalaisille tärkeitä. Koemme myös ympäristömme ja ihmiset tärkeämmiksi kuin rahan. Femiiniseen

kulttuuriin kuuluu oleellisesti tasa-arvo. Lyhyesti sanottuna sekä miehet että naiset voivat tehdä töitä ja näin ansaita rahaa. Molemmat sukupuolet osallistuvat kodin- ja lasten hoitoon. Feminiiniseen kulttuuriin kuuluu myös se, että nainen voi liikkua yksin ja mies voi jäädä kotiin hoitamaan lapsia. Sukupuoliroolit ovat siis melko samanlaiset feminiinisessä kulttuurissa. Maskuliinisessa kulttuurissa mies on perheenpää, joka tuo leivän pöytään ja naisen paikka on kotona, missä hän hoitaa kotityöt ja lapset. (Bottas 2009, 174.)

Suomalainen kulttuuri itsessään on vuosisatojen kehityksen tulos. Varsinaisesta suomalaisuudesta voidaan puhua 1800-luvulta lähtien, jolloin suomalaisten kansallisuustunne alkoi pikkuhiljaa herätä. Peruskoulujärjestelmä on kulttuurissamme kansainvälisesti arvostettu asia, joka takaa kaikille suomalaisille yhtäläiset oppimismahdollisuudet sosiaalisesta asemasta riippumatta. Peruskoulujärjestelmäämme kuuluu myös ainutlaatuinen kouluruokailu, sillä se on maksuton. (Frisk & Tulkki 2005, 30.)

Suomessa ihmisen arvo määritellään tämän työn ja saavutuksien kautta, siksi suuri joukko suomalaisista onkin eräänlaisia uraohjuksia. Työnteolla on aina ollut kulttuurissamme keskeinen merkitys, joka on peruja luterilaisesta arvopohjasta. Työnteko on luterilaisuuden mukaan hyve. Uskontomme on muotoutunut vuosien saatossa rituaaliseksi, sillä kirkossa käydään lähinnä kristillisten tilaisuuksien takia, joita ovat esimerkiksi kastet, häät, konfirmaatio ja niin edelleen. Suomalaiset ovat perinteisesti niin sanottuja hiljaisia uskovaisia, eivätkä ihmiset yleensä tuo julkisuuteen uskonasioitaan. (Frisk & Tulkki 2005, 30–31.)

Kulttuuriamme pidetään kansainvälisesti melko vapaana, ja yksi iso syy tähän on se, että alastomuus ei ole maassamme tabu. Sauna on kulttuuriperintömme ylpeys, ja saunomisesta meidät suomalaiset tunnetaan maailmalla. Kulttuurimme avoimuus ei liity ainoastaan alastomuuteen ja saunaan, vaan myös vähäpuheisuuteen, suoruuteen ja sisukkuuteen. Kansainvälisesti Suomi ja sen kulttuuri ovat tulleet tunnetuiksi talvisodan ihmeestä (Neuvostoliiton kymmenkertainen miesylivoima ei kukistanut pientä Suomea), maailmanmestaruustason urheilijoista (esim. Matti Nykänen, Kimi Räikkönen) ja taiteilijoista (esim. Jean Sibelius). (Frisk & Tulkki 2005, 31–32.)

Suomi on ollut vuosisatoja monikulttuurinen valtio kulttuurivähemmistöineen. Suomessa vähemmistöjä ovat muun muassa suomenruotsalaiset, romanit ja saamelaiset. Maa-

hanmuutto on lisääntynyt viime vuosikymmeninä Suomen liityttyä Euroopan Unioniin vuonna 1995. Kansainvälistymisen pelätään uhkaavan kulttuurista identiteettiämme ja suomalaisen kulttuurin ominaispiirteiden pelätään katoavan. (Frisk & Tulkki 2005, 32.)

3.4 Ghanalainen kulttuuri lyhyesti kuvailtuna

Ghana voidaan jakaa kymmeneen eri alueeseen, joissa korostuvat maan eri kulttuuriset piirteet. Jokaisella alueella on omia murteita, kieliä, tapoja ja perinneruokia, jotka poikkeavat muiden alueiden kulttuurisista perinteistä. (Diabah 2009, 124.) Tämä kappale kuvaa kuitenkin yleisesti ghanalaista kulttuuria ja sen pääpiirteitä. Toisin kuin suomalainen kulttuuri, ghanalainen kulttuuri lukeutuu kollektiiviseksi eli yhteisökulttuuriksi. Yhteisöllisyys Ghanassa ilmenee täysin eri tavalla, johon olemme tottuneet. Ghanalaisessa perheessä asuu usein monta eri sukupolvea, ja jälkikasvun tehtävänä on huolehtia vanhemmistaan. Perheeseen voi kuulua myös muita sukulaisia ja yhteisöllisyys on erittäin tiivistä. Perhe on kiinteästi yhteydessä muiden sukulaisten, naapureiden ja ystävien kanssa. Kaikkia läheisiä on tyypillistä kutsua siskoiksi ja veljiksi huolimatta siitä, ovatko he verisukulaisia vai eivät. (Anson 2010.)

Ghana on enemmän maskuliinisen kulttuurin maa, vaikka naisten tasa-arvo onkin parantunut viime vuosikymmenen aikana. Ghanalaiseen kulttuuriin kuitenkin kuuluu, että mies on perheen pää ja sukupuoliroolit ovat poikkeavat suomalaiseseen ihanteeseen nähden. Ghanassa naisilla ja miehillä on selkeästi omat tehtävät ja päävastuu perheen elättämisestä on miehellä. Viime kädessä mies päättää perheen asioista kotona ja kodin ulkopuolella. (Bottas 2009, 174.)

Ghanalaisen kulttuurin kehitykseen ovat väistämättä vaikuttaneet sen historialliset vaiheet eurooppalaisten vallan alla. Eurooppalaisten nimeämänä Ghana tunnetaan Kultarannikkona, sen runsaan kullantuotannon vuoksi. Ghana on tullut kullantuotannosta myös kansainvälisesti tunnetuksi. Ghana on ollut eri Euroopan maiden mielenkiinnon kohteena vuosisatojen ajan, ja Ghanan rannikolta löytyy vanhoja eurooppalaisten rakentamia orjalinnakkeita, jotka kertovat surullista tarinaa Ghanan historiasta. Ghana oli 1800-luvun lopulta alkaen Brittien siirtomaa ja saavutti itsenäisyyden vasta vuonna 1957. (Diabah 2009, 270–271.)

Kristinuskolla on keskeinen merkitys ghanalaisessa kulttuurissa. Ghanalaiset kristityt ovat hyvin karismaattisia, ja suurin osa Ghanan kirkoista ovat helluntailaisia. Kristinusko näkyy ja kuuluu kaikkialla, paikasta ja ajasta riippumatta. Sunnuntaina Ghanan kadut täyttyvät ihmisistä, kun he ovat menossa jumalanpalvelukseen. Kaikki pukeutuvat parhaimpiin vaatteisiinsa, mitä he omistavat. Usko on vahva osa ghanalaista identiteettiä ja tärkeä osa kulttuurista perintöä. (Anson 2010.)

Koska Ghanassa on miljoonia asukkaita, ihmisiä on eri yhteiskuntaluokista laidasta laitaan. Ghanassa peruskoulu on kaikille ilmainen, mutta mikään valtion elin ei valvo koulutusta tai sen laatua. Koulutusta arvostetaan Ghanassa, mutta vain rikkaimmilla on varaa käydä yksityiskouluja, joissa opetuksen laatua ja oppimisen etenemistä seurataan. Vanhempien kunnioitus ja yhteisöllisyys on ghanalaisessa kulttuurissa myös erittäin tärkeitä arvoja. Lapset kasvatetaan nöyriksi, vanhempiaan kunnioittaviksi kansalaisiksi. Kasvettuaan aikuisiksi, lapset huolehtivat vanhemmistaan ja perheessä asuu usein monta eri sukupolvea. Yleisesti ottaen ghanalaiset ovat iloisia ja ystävällisiä eivätkä he murehdi turhasta. Ghanalaiseen kulttuuriin kuuluvat värikkäät asusteet korostavat heidän iloisuuttaan ja avoimuuttaan. He ovat myös hyvin luovia, toisiaan arvostavia ja kunnioittavia. (Boateng 2010.)

4 VIERAASEEN KULTTUURIIN VALMENTAUTUMINEN

4.1 Ennakkokäsitykset ja ennakkoluulot

Oletettavasti jokaisella ihmisellä on jokin tiedostettu tai tiedostamaton ennakkoluulo tai ennakkokäsitys, joka muodostuu toisesta ihmisestä tai ihmisryhmästä elinympäristöineen. Yleensä ennakkoluulojemme ja -käsitystemme kohteeksi joutuvat sellaiset tahot, jotka ovat meille vieraita ja tuntemattomia. Ennakkoluulot ja -käsitykset perustuvat siis jonkinasteiseen tietämättömyyteen. Käsityksemme perustuu arvailuun, oletukseen ja yleistyksen, jonka saatamme mieltää tiedoksi. Tällainen edellä mainittu tieto syntyy meissä jo lapsena omien havaintojemme, toimintojemme ja kuulopuheiden perusteella, jotka ovat lähtöisin kotoa, tiedotusvälineistä ja opetuksesta. (Etninen tasa-arvo työelämässä i.a.)

Ennakkoluulot ovat joko negatiivisia tai positiivisia. Ennakkoluulon syntyyn voi vaikuttaa hyvin moni tekijä. Ennakkoluulot perustuvat usein omaan kokemukseen, muualta luettuun tai kuultuun kertomukseen, jonka pohjalta tehdään yleistys kaikkia kulttuurin edustajia koskevaksi piirteeksi. Yleistyksen näyttävät myös pitävän jossakin määrin paikkansa ja tätä tukee myös ennakkokäsitysten luonne, sillä ryhmä jota ennakkokäsitys koskee, alkaa usein myös toimimaan kyseisen käsityksen suuntaisesti. (Frisk & Tulkki 2005, 87.)

On täysin luonnollista, että ihmisille muodostuu ennakkoluuloja, sillä niiden avulla luodaan järjestystä välillä hyvinkin monimutkaiseen elinympäristöön. Meidän olisi kuitenkin oltava tarkkoja ennakkoluulojemme takia, sillä pahimmassa tapauksessa tietämättömyytemme voi johtaa syrjintään, rasismiin, muukalaispelkoon ja -vihaan. On tärkeää myös muistaa, että ennakkoluulot eivät ole meille syntymässä iskostuneita asioita, eli niitä voidaan muuttaa. (Etninen tasa-arvo työelämässä, i.a.) Äärimmillään ennakkoluuloja ja stereotyyppioita voidaan käyttää propagandana vallan välityksellä ja levittää vääriä mielikuvia tarkoituksellisesti. Usein tällaisten väärin mielikuvien levitysten taustalla on joko valta-aseman oikeuttaminen tai tietystä ryhmästä yliotteen tavoittelemineen. (Frisk & Tulkki 2005, 87.)

Yleisimmät ennakkoluulot ja stereotypiat liittyvät tutkimusten mukaan ennen kaikkea ihon väriin ja ihon eri tummuusasteisiin. Nämä ennakkokäsitykset ovat niin vakiintuneita, että niiden uskotaan yleisesti pitävän paikkansa. Haastattelututkimukset osoittavat, että ihmisiä pidetään sitä älykkäämpinä, mitä vaaleampi iho heillä on. (Frisk & Tulkki 2005, 88.) Ghanalaisen miehen ja suomalaisen naisen tytär, 7-vuotias Johanna Boateng (henkilökohtainen tiedonanto 2010) kertoi meille siitä, kuinka hänet kohdataan Ghanassa ja Suomessa. Ghanalaisten mielestä Johanna on aivan liian vaalea, kun taas Suomessa hänet katsotaan tummaihoiseksi. Johanna puhuu molempien maiden kieliä, mutta Johannan kulttuuriympäristö on Ghanassa. Omien sanojensa mukaan hän ei tunne kokonaan kuuluvansa oikein kumpaankaan kulttuuriin.

Muuttaakseen omia ennakkoluulojaan ja -käsityksiään ihmisen tulee tunnistaa ja tunnustaa omat ennakkoluulonsa, -käsityksensä ja mahdolliset stereotypiat hankkimalla tietoa. Suurin osa ennakkokäsityksistä johtuu tietämättömyydestä, siksi omaa tietoisuuttaan kannattaa lisätä. Tietoisuuden lisäämisen kaksi lääkettä ovat kirjatieto sekä tutustuminen ihmiseen tai ihmisryhmään, jota kohtaan ennakkokäsitys on syntynyt. Ennakkokäsitysten muuttamiseksi on tärkeää hyväksyä itsensä ja toisten ihmisten erilaisuus. Jotta erilaista ihmistä voisii oppia arvostamaan, täytyy opetella arvostamaan erilaisia piirteitä myös itsessään. Voiko ennakkoluulon taustalla olla kyseessä huono itsetunto? Vaikka me kaikki olemme erilaisia, olemme silti samanarvoisia. (Etninen tasa-arvo työelämässä i.a.)

4.2 Kulttuuriin tutustuminen

Maailman jokainen kulttuuri on syntynyt keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja vuorovaikutuksesta toisen tai useamman kulttuurin kanssa. Toisin sanoen kaikki maailman kulttuurit ovat monikulttuurisia. Kun tiedostamme oman kulttuuritaustamme, ymmärrämme paremmin meille vierasta kulttuuria ja opimme olemaan avoimempia toisille kulttuureille. (Salo-Lee 2010, 19–24.) Ihminen tekee joko tiedostaen tai alitajuisesti vieraassa kulttuurissa ollessaan vertailuja vieraan maan ja kotimaan välillä (Helaniemi & Saviaro 2005, 41).

Monikulttuurinen suomalainen osaa lukea, kirjoittaa sekä tietää oman kulttuurin lisäksi muista kulttuureista. Voidaan sanoa, että suomalaisilla on kulttuurinen lukutaito. Tällä tarkoitetaan kykyä lukea, ymmärtää ja löytää eri kulttuurien merkityksiä. Kulttuurinen lukutaito mahdollistaa myös kulttuurien keskinäisen arvioinnin ja vertailun. Se on kulttuurista pääomaa, joka on globaalissa ja monikulttuurisessa maailmassa selviytymisen kannalta yhtä tärkeää kuin kirjoitus- ja lukutaito.

Liisa Salo-Lee kirjoittaa *Maailma tuli tunnille*-teoksessa:

Maailmaa voi tarkastella vain yksien silmälasien kautta. Tehokkaampaa on kuitenkin vaihtaa laseja tarpeen ja tilanteen mukaan, saada uusia näkökulmia. Kulttuuriseen osaamiseen kuuluu kyky nähdä oma kulttuuri ulkopuolisen näkökulmasta.

Kulttuurinen lukutaito on samalla oman kulttuurin ja sen vaikutusten näkemistä ja ymmärtämistä sekä erilaisuuden ja erilaisten näkökulmien hyväksymistä. Lainasilmälait päässään se on sopeutumista eri tilanteisiin (Salo-Lee 2010, 19–24). Kirjoitus- ja lukutaito sekä kulttuurinen lukutaito ovat keino lisätä tietoa ja hälventää ennakkokäsityksiä -toimia avaimena vieraaseen kulttuuriin tutustumisessa. Tiedostaessaan omaa kulttuuriin ihmisen on mahdollista ymmärtää omaa ajatteluaan, asenteitaan, näkemyksiään ja arvojaan.

Kulttuuriin tutustumiseen panostetaan jonkin verran Diakonia-ammattikorkeakoulussa, sillä ennen vaihtoon lähtöä ja sen jälkeen tulee tehdä kirjallisia tehtäviä liittyen vaihtomaahan, meidän tapauksessamme Ghanaan. Puhutaan Kansainvälisyys-opintokokonaisuudesta ja siihen liittyvästä valmennusprosessista.

Valmennusprosessin aikana tutustutaan omaan kulttuuritaustaan, kohdemaan olosuhteisiin, harjoittelupaikan tarjonnan organisaation tavoitteisiin ja toimintaan sekä pohditaan harjoitteluun liittyviä odotuksia, pelkoja ja toiveita ja mietitään omia käyttäytymismalleja vieraisissa olosuhteissa. (Meretmaa & Voima 2006, 27.)

Opintokokonaisuuden toinen tehtävä auttoi ymmärtämään yksilö- ja yhteisökulttuurin eroja. Suomi on yksilökulttuurinen maa eli ”minä”-kulttuuri. Yksilökulttuurissa ollaan itsenäisiä ja päätetään asioista itsenäisesti. Tärkein ero yksilö- ja yhteisökulttuurissa on ehdottomasti se, että yksilökulttuurissa perhe ja suku ovat eri asioita. Yhteisökulttuurissa me on tärkeämpi kuin minä. Jokainen ihminen kuuluu johonkin yhteisöön: perheeseen, naapurustoon tai kylään. Ihminen kuuluu aina johonkin ryhmään. Perhe ja suku

ovat sama asia, sillä perheeseen kuuluvat vanhemmat, lapset, lapsenlapset, isovanhemmat, sisarukset sekä mahdollisesti tädit ja sedät perheineen. (Bottas 2009, 33–35.)

Ulkomaan harjoittelun jälkeinen tehtävä auttoi kulttuurishokkiin, joka ilmenee usein voimakkaammin paluushokkina, vasta kotimaahan palattua. Oltuamme kolme kuukautta miljoonakaupungissa Accrassa, yhteisökulttuurin ympäröiminä trooppisissa olosuhteissa, oli shokki palata hiljaiseen, pimeään, kylmään ja pienen ihmismäärän keskelle Suomeen. Ghanassa ollessamme emme kokeneet kulttuurishokin vaihteita voimakkaina, vaan pikemminkin ajoittain ilmenevää koti-ikävää. Tähän asiaan palataan myöhemmin ja sitä selvitetään lisää kulttuurishokista kertovassa luvussa.

Kuten aiemmin jo mainitsimme, kulttuurit syntyvät vuorovaikutuksessa ja vuorovaikutuksesta. Ne myös kehittyvät kohdatessaan, sillä kulttuurien kohdatessa kyse ei ole hetkellisyydestä tai väliaikaisuudesta. Kohtaamisen jälkeen kulttuurit vaikuttavat toisiinsa synnyttäen jatkuvasti uudenlaisia yhdistelmiä ja sekoituksia meissä ihmisissä. (Löytty 2008, 17–18.) Aivan kuten Ghana on vaikuttanut meihin ja tulee aina vaikuttamaan.

4.3 Kulttuurien väliseen kommunikaatioon vaikuttavat tekijät

Suurimmalla osalla maailman ihmisistä on erityispiirre, puhetaito. Se on taito, jota ihminen ei tarvitse itseään varten, vaan sosiaaliseen kanssakäymiseen yhden tai useamman ihmisen kanssa. Jos ihmisillä ei ole yhteistä kieltä auttamassa sosiaalista kanssakäymistä, voi ihminen havainnoida toisen ihmisen ilmeistä ja eleistä, mitä tämä ihminen tarkoittaa tai mikä tämän mielentila on. Yksi teko merkitsee enemmän kuin tuhat sanaa - sanonta pitää siis täysin paikkansa. Teko voi olla konkreettisesti vaikkapa tervehtiminen kättelemällä tai kättä heilauttamalla, mutta se voi yhtä hyvin olla hymy tai jokin muu ilme tai ele. Ilmeillä ja eleillä on suuri vaikutus kommunikaatioon kulttuurien kohdatessa. (Joutsenvirta 2006.)

Ilmeiden ja eleiden lisäksi on hyvä, että voimme käyttää apuna kieltä sosiaalisessa kanssakäymisessä, kulttuurienvälisessä kommunikaatiossa. Kielellinen kommunikaatio eri kulttuurin edustajan kanssa poikkeaa muusta inhimillisestä vuorovaikutuksesta ainoas-

taan epävarmuustekijöiden osalta. Epävarmuustekijöillä tarkoitamme mahdollisuutta harhaan johtamisesta, hyväksikäytöstä tai väärinymmärtämisestä. Epävarmuustekijöitä ilmenee silloin, kun kaksi eri kulttuurin edustajaa keskustelee yhteisellä kielellä, joka ei ole kummankaan edustajan äidinkieli (esim. englanti). (Cantell 2000, 106.)

Kahden eri kulttuurin edustajan kohdatessa, he alkavat helposti yleistää ja erityistää toisiaan. Kyse on toisin sanoen siitä, että ihminen alkaa luokitella kohtaamaansa ihmistä eri ryhmiin, kiinnittäen huomiota tämän fyysisiin (ulkonäkö, sukupuoli) ja kulttuurisiin (etnisyys) ominaisuuksiin. Myös mielipiteet ja maailmankatsomus vaikuttavat luokitte- luun. Kulttuurienväliseen vuorovaikutukseen vaikuttavat siis kulttuuriset tekijät, sosio- kulttuuriset tekijät, persoonalliset erot sekä ympäristötekijät. (Cantell 2000, 107–108.)

Kulttuurienväliseen kommunikaatioon liittyy oleellisesti kolme tärkeää asiaa. Ensimmäisenä on kyky viestiä eri kulttuurin edustajien kanssa, jonka avulla tavoitetaan heidän kunnioitus ja luottamus. Toisena on kyky sopeuttaa taitonsa vallitseviin olosuhteisiin ja rajoituksiin. Kolmantena on kyky sopeutua olemaan ja toimimaan toisen kulttuurin edustajan kanssa mahdollisimman luontevasti. Kun pohtii kolmea edellä mainittua kykyä, täytyy osata asettua toisen ihmisen asemaan. Tilanteeseen sopeutumista helpottaa se, että eri kulttuurin edustajat pyrkivät kohdatessaan kommunikoimaan siten, että ilma- piirissä vallitsisi molemminpuolinen kunnioitus ja luottamus olosuhteista riippumatta. Ihmisillä tulisi olla valmiudet kulttuurienväliseen kommunikointiin. Kommunikaatiota helpottavia yleisimpiä valmiuksia ovat kulttuurienvälisen osaamisen tutkijoiden mukaan joustavuus, itsenäisyys, epävarmuuden sietokyky, sopeutuminen, monimutkaisten asioiden käsittelykyky sekä toisten huomioon ottaminen. Listatut valmiudet auttavat meitä jokapäiväisessä sosiaalisessa kanssakäymisessä, sillä olemme kaikki erilaisia. (Vartia 2009, 45–46.)

4.4 Etnosentrismi

Vieraaseen kulttuuriin tutustuessa on hyvä ottaa huomioon etnosentrinen ajattelu. Lyhyesti määriteltynä etnosentrismi tarkoittaa oman kulttuurin ylempänä pitämistä verrattuna muihin kulttuureihin. Karkeasti sanottuna etnosentrinen henkilö näkee omat kulttuuriset perinteet ainoana oikeana tapana toimia ja arvioi omiin arvoihin peilaten muiden kulttuurien käyttäytymismalleja huonommiksi ja alempiarvoisiksi. (Cantell 2000, 26.) Etnosentrisyys voi kasvattaa omaan kulttuuriseen ryhmään kuulumisen tunnetta, mutta toisaalta se voi olla esteenä kansainvälistymiselle ja toisiin kulttuureihin tutustumiselle. Etnosentrisyys vähentää halua ymmärtää vieraita kulttuureja. Etnosentrisyyttä ilmenee suuremmissa yhteisöllisissä ryhmissä, mutta se voi olla myös yksittäisen ihmisen tapa hahmottaa ympäröivää maailmaa ja vieraita kulttuureja. Äärimmäisenä etnosentrisminä voidaan pitää ryhmittymiä, jotka etnosentrismiin vedoten tekevät äärimmäisiä tekoja. Tällaisia ryhmittymiä ovat esimerkiksi itsemurhapommittajat. Etnosentrismi ei oikeuta heidän tekoja, mutta sillä voidaan jollakin tavalla selittää heidän äärimmäistä käyttäytymistä. (Andersen & Taylor 2006, 67–68.)

Opinnäytetyömme kannalta olennaista ei ole äärimmäinen etnosentrismi, vaan pikemminkin etnosentrinen ajattelu, johon myös itse törmäsimme kansainvälisessä harjoittelussa ollessamme. Monet ghanalaiseen kulttuuriin kuuluvat tavat, kuten lasten fyysinen kurittaminen, äärimmäinen roskaaminen ja kierrätyksen puute saivat meidät toisinaan ylistämään omaa kulttuuriamme ja kasvatustapojamme. Ghanassa ollessamme sanonta ”on mentävä kauas nähdäkseen lähelle”, sai sanojen ymmärryksen sijaan käytännöllisen merkityksen. Ghanassa ollessamme osasimme katsoa omaa kulttuuriamme ja suomalaisuutta täysin erilaisesta näkökulmasta, joka myös jonkin verran kohotti etnosentristä ajatteluamme.

Jokaisella ihmisellä on taipumusta ajatella etnosentrisesti ja se ilmenee eri tavoilla. Pidämme oman kulttuurimme tapoja luonnollisina ja olemme epäluuloisia vieraan kulttuurin käyttäytymismalleja kohtaan. Saatamme tuntea vahvasti omat tapamme kaikkialla päteviksi ja ajatteleamme, että ne tekevät toisille hyvää myös kaikkialla muualla. Tuntemme myös ylpeyttä omasta ryhmästäämme, toimimme oman ryhmämme eduksi ja saatamme pitää epäluuloisina muita, omasta ryhmästäämme poikkeavia ryhmittymiä. (Cantell 2000, 26.)

4.5 Kulttuurishokki

Kulttuurishokilla tarkoitetaan vieraaseen kulttuuriin sopeutumisen vaikeutta, vanhan kulttuuriin taakse jättämistä ja vieraan kulttuurin kohtaamista. Se kuuluu luonnollisena osana sopeutumisessa uuteen kulttuuriin, jota ei voi välttää, mutta shokin oireita voi lieventää. Ottamalla selvää uudesta kulttuurista, oppii ymmärtämään uutta kulttuuria, mikä helpottaa sopeutumista. Ajan viettäminen uuden kulttuurin edustajien kanssa lieventää myös shokin oireita. Kulttuurishokkia helpottaa myös se, että kirjoittaa ajatuksiaan ja tunteuksiaan esimerkiksi päiväkirjaan. Se on henkilökohtaisesti hyväksi koettu. (Frisk & Tulkki 2005, 55–57.)

Ihmiset kokevat kulttuurishokkia eri tavoin ja nämä shokkituntemukset voivat olla niin psyykkisiä kuin fyysisiäkin. Tuntemuksien voimakkuudet ovat yksilöllisiä ja ne riippuvat ihmisen omasta henkisestä kapasiteetista, ihmisen aiemmista kokemuksista sekä kulttuurien erilaisuudesta. Ilmiön tunnistaminen on tärkeää, sillä se helpottaa shokista oireilevaa ihmistä. Kun ihminen on tietoinen shokista, hän voi myös pyrkiä lieventämään shokkia. (Malinen 2008.)

Kulttuurishokkiin kuuluu neljä vaihetta: kuherruskuukausi, shokkivaihe, sopeutuminen ja paluushokki. Ensimmäisen vaiheen nimi on osuvasti kuherruskuukausi, koska vieraassa kulttuurissa vietetty lyhyehkö lomakin on kiehtovaa, eksoottista ja ihanaa. Lomailijat voivat siis kokea kulttuurishokin ensimmäistä vaihetta. Pidemmän aikajakson vieraassa kulttuurissa viettävä ihminen kokee aluksi myös kuherruskuukauden muuttaman ensimmäisen viikon ajan. (Frisk & Tulkki 2005, 55–56.)

Toiseen vaiheeseen eli shokkivaiheeseen kuuluu turhautuminen uuteen ympäröivään kulttuuriin. Uuden kulttuurin piirteet alkavat kaikin puolin ärsyttää. Tässä vaiheessa ihminen tekee tietoisia ja alitajuisia vertailuja vanhan ja uuden kulttuurin välillä. Shokkivaiheelle on ominaista, että kuvaan astuvat shokkituntemukset erilaisine oireineen. Oireita voivat olla esimerkiksi unettomuus tai väsymystilat, yksinäisyyden ja vihan tunteet, huolenaiheet ruokailun, oman terveyden ja turvallisuuden suhteen. (Frisk & Tulkki 2005, 56.)

Ajan kuluessa shokkivaihe menee ohi ja ihminen alkaa ymmärtää, ettei ympäristöään voi muuttaa. Shokkivaiheesta yli pääsemistä helpottaa oma aktiivisuus uuden kulttuurin suhteen: uuden kulttuurin ja mahdollisen kielen opiskelu, ajan viettäminen paikallisten kanssa ja päiväkirjan kirjoittaminen. Alkaa siis kulttuurishokin kolmas vaihe, sopeutuminen. Se ei tietenkään tapahdu hetkessä, vaan kestää oman aikansa. Ihmiset, jotka muuttavat useammaksi vuodeksi tai pysyvästi uuteen kulttuuriin saattavat sopeutua uuteen kulttuurinsa vasta vuosien jälkeen. Täytyy siis muistaa, että shokin vaiheet ovat todella yksilöllisiä. Sopeutumisvaiheeseen kuuluu se, että uusi kulttuuri alkaa tuntua omalta. Uudessa kulttuurissa osaa toimia ja viihtyy, kuten vanhassakin kulttuurissa. (Frisk & Tulkki 2005, 56.)

Viimeinen shokin vaihe on paluushokki. Paluu omaan, vanhaan kulttuuriin tuottaa sopeutumisvaikeuksia uudessa kulttuurissa vietetyn pitkän ajan jälkeen. Paluushokki voi olla shokin vaiheista kaikista rajuin ja vaikein. Edellä mainitun voimme omasta henkilökohtaisesta kokemuksestamme allekirjoittaa. Vanhan ja uuden kulttuurin välillä tapahtuu omakohtaista vertailua mahdollisesti aiempaa enemmän. Ihmisen maailmankatsomus on mahdollisesti avartunut uudesta kulttuurista saatujen kokemusten kautta, joka osaltaan voi vaikuttaa aiempiin sosiaalisiin ihmissuhteisiin. Ihminen itsessään on voinut muuttua uudessa kulttuurissa vietettynä aikana. Paluushokki menee ohi, kunhan ihminen on taas löytänyt oman paikkansa vanhassa kulttuurissaan. (Frisk & Tulkki 2005, 57.)

Kulttuurishokin eri vaiheiden läpikäymiseen ei kuitenkaan kuulu se, että ihminen jotenkin unohtaisi tai hylkäisi vanhan kulttuurinsa. Esimerkiksi oma äidinkieli ja uskonto ovat asioita, joita ei pitäisi unohtaa. Omaa kulttuuriperintöään kannattaa ja tulee vaalia. Kulttuureja voi sekoittaa keskenään; ottaa uudesta ja säilyttää vanhasta, joka voi helpottaa shokin pahimpia vaiheita. Shokista selviytymiseen auttaa myös oman uskonnon harjoittaminen ja oman äidinkielen puhuminen. (Bottas 2009, 137.)

5 KULTTUURIN KOHTAAMINEN KRISTILLISESTÄ NÄKÖKULMASTA

5.1 Maailmanlaaja kirkko ja globalisaatio

Uskontoa voidaan pitää kulttuurisesti merkittävänä tekijänä, sillä valtaosa maapallon väestöstä kuuluu jonkun uskonnon piiriin. Suurimman yksittäisen ryhmän muodostavat kristityt ja tämän kappaleen tarkoituksena on avata kristittyjen maailmanlaajaa yhteyttä ja ekumenian merkitystä, lähetystyötä unohtamatta. Koska kristinusko on levinnyt vuosisatojen saatossa ympäri maailmaa, se on tarkoittanut myös väistämättä kulttuurien kohtaamista. Kulttuurilla on myös suuri merkitys Evankeliumin keskeiseen tulkintaan, sekä sen sovittamiseen omaan kulttuuriin sopivaksi. Evankeliumin kontekstuaalissa on väistämätöntä ottaa huomioon ympäristön yleistilanne, jossa sitä käsitellään. Globalisoinnin, eli maailmanlaajuistumisen myötä meidän on osattava muodostaa suhteemme toisiin kulttuuriin uudella tavalla. Globalisoituminen on väistämätöntä ja tästä syystä myös kirkon näkökulma vieraan kulttuurin kohtaamiseen on noussut yhä tärkeämmäksi.

Globalisaation ja uskonnon välistä suhdetta saattaa koetella poliittiset liikkeet, joista merkkejä on jo nähtävillä. Omia kulttuurisia näkemyksiä korostetaan niin paljon, että vieraammille tulkinnoille ja ajatuksille ei jätetä tilaa. Tämä voi johtaa uskontoa siihen suuntaan, että mielenkiinto uskonnon tulkinnasta rajoittuu vain paikallisiin ongelmiin. Toinen ja tärkeämpi lähestymiskulma olisi se, että ekumenia korostuisi, kristityt yhdistäisivät voimiansa yhä enemmän ja kohdistaisi mielenkiintonsa maailmanlaajuisiin kysymyksiin ja ongelmiin. (Helander 2003, 19–22.) Kirkkojen välistä yhteistyötä on jonkin verran tutkittu Euroopan Unionin alueilla. Kirkkojen asema on määritelty EU:n mukaan hyvin löyhästi ja kantaa ottamattomasti. Suomen evankelisluterilaisen kirkko esittää, että EU kunnioittaisi kirkkojen kansallista asemaa, eikä puuttuisi kirkkoja koskeviin asioihin. Kirkkojen asemaa koskevaan pykälään liittyvät keskustelut ovat nostaneet esiin EU-maiden välistä erilaisuutta ja ristiriitaisia tulkintoja. Yksimielinen kanta kirkkojen välillä on ihanne, johon pääseminen ei ole yksiselitteistä. Kirkkojen yhteisen näkemyksen muodostaminen koetaan myös uhkana oman kulttuuriperinnön hälvenemiseen uskonnonharjoituksessa. (Askola 2003, 66–68.)

5.2 Ekumenia

Suomessa evankelisluterilaisen kirkon ekumeenisen työn tavoitteena on edistää kristillisten kirkkojen välistä yhteneväisyyttä ja jatkuvuutta Sanan ja sakramenttien kautta. Ei ole tarkoitus luoda täysin yhtenäistä, samalla tavalla toimivaa maailmanlaajaa kirkkoa, vaan suvaita ja ymmärtää uskon sekä kirkon toiminnan monimuotoisuutta. Ekumenia Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa tarkoittaa monimuotoisuuden yhteensovittamista, ei pois sulkemista. Kirkko haluaa luoda suhteita muihin kristillisiin kirkkokuntiin ja myös toisiin uskontoihin. (Vikström 2011, 35–38.)

Ekumenia pohjautuu Lutherin opetuksiin ja uskonpuhdistukseen. Sen lisäksi ekumenian perusteena voidaan pitää efesolaiskirjeen kohtaa:

On vain yksi ruumis ja yksi Henki, niin kuin myös se toivo, johon teidät on kutsuttu, on yksi. Yksi on Herra, yksi usko, yksi kaste! Yksi on Jumala, kaikkien Isä! Hän hallitsee kaikkea, vaikuttaa kaikessa ja on kaikessa. (Ef. 4: 4–6.)

Ekumeniassa on kyse sekä opillisista kysymyksistä, sekä käytännön teoista. Opillisissa kysymyksissä tärkeintä on löytää mahdollisimman läheinen yhteys toisiin kirkkokuntiin ja saavuttaa ymmärrys opillisista eroavaisuuksista siten, että yhteisen ehtoollisen viettämisen mahdollisuus säilyy. Kristuksen kirkon näkyvä ykseys ja kristittyjen keskinäinen yhteys ovat tärkeimpiä ekumenian päämääriä. Ekumeniaan liittyy myös uskontodialogi, jolla tarkoitetaan eri uskontojen kunnioitusta ja käytännön yhteistyön mahdollistamista. Ekumenian päätavoitteena on toisin sanoen uskontojenvälisen rauhan, suvaitsevaisuuden ja yhteistyön synnyttäminen sekä parantaminen. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2009, 7–8.)

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on listannut kuusi keskeisintä arvoa ekumerialle. Näitä arvoja ovat kirkon näkyvän ykseyden tavoittelemineen, maailmanlaajan vastuun kantaminen ja heikommista huolehtiminen. Kirkko haluaa edistää ekumeenista ulottuvuutta sen jäsenissä sekä kirkon elämässä. Kirkon tehtävänä on viedä evankeliumia eteenpäin ja keskustella avoimesti. Kirkko tukee jäseniään lähellä ja kaukana ja haluaa vahvistaa jäsenyyden merkitystä maailmalla ja Suomessa. Kirkko seuraa ekumeenisen tilanteen muutoksia ja haluaa uudistaa ekumeenisen toiminnan rakennetta siten, että

kirkko on ekumeenisesti avoin yhteisö, mutta silti kutsumukselleen uskollinen. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009, 14–15.)

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on uskollinen Jeesuksen antamalle lähetyskäskylle. Kirkko haluaa olla mukana viemässä ilosanomaa kaikkialta kaikkialle maailmaan ja palvelemaan lähimmäisiään yli valtakunnallisten rajojen. Ekumeenisen yhteistyön lisäksi kirkko tekee lähetystyötä ympäri maailmaa, ennen kaikkea niissä maissa, joissa Kristusta ei vielä tunneta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a.) Kirkkolaisissa säädetään lähetystyötä tehtäväksi kaiken muun toiminnan lisäksi (Kirkkolaki 1993).

Lähetystyön ansiosta kirkko on levittäytynyt maailman jokaiselle mantereelle. Kansainvälisyys ja kristinuskon avoin luonne ovat näkyneet jo Paavalin aikaan hänen kiertäessään maita. Kehitysyhteistyö ja kansainvälinen diakonia voivat parhaimmillaan lisätä ja edistää oikeudenmukaisuutta, rauhaa ja tasa-arvoa maailmassa (Silfverhuth 2005, 147–150.) Lähetystyötä helpottaa uskontomme universaalisuus ja siksi se onkin levinnyt kaikille kansoille. Jeesuksen toive Kaste- ja lähetyskäskyssä on lähtenyt elämään lähetystyön kautta. Lähetystyössä myös kulttuurit kohtaavat jatkuvasti. Afrikan maissa kansallista identiteettiä tuodaan esille muun muassa jumalanpalvelusmusiikissa, josta ilmenee maan oma kulttuuriperintö. Näin kristinuskon ja kulttuuri kohtaavat ja voivat nivoutua yhteen. (Helander 2003, 19–20.)

5.3 Kirkon kansainvälisyys- ja monikulttuurisuuskasvatus

Kirkon kansainvälisyys- ja monikulttuurisuuskasvatus pyrkii rauhaan ja suvaitsevaisuuteen. Rauhaa on edistettävä eri uskontojen sekä kristittyjen välillä ympäri maailman. Raamatussa meitä kehoitetaan elämään rauhassa maailman kaikkien ihmisten kanssa: ”Jos on mahdollista ja jos teistä riippuu, eläkää rauhassa kaikkien kanssa” (Room. 12:18). Jokainen ihminen on Jumalan luoma ja rauha on olennainen osa Jumalan antamaa rakkauden sanomaa. Tämä Jumalan tahdon toteuttaminen edellyttää kristityiltä suvaitsevaisuutta. (Paarma 2007.) Monikulttuurinen kasvatus globalisoituvassa maailmassa on tullut yhä tärkeämmäksi myös kirkon piirissä. Monikulttuurisen kasvatuksen taustalla on arvostus tasa-arvoiseen vuorovaikutukseen, erilaisista kulttuureista tulevien ihmisten välillä. Yhteiskunnan sisällä on ihmisiä erilaisista kulttuurisista lähtökohdista.

Kulttuurisen identiteetin säilyttämisen kannalta on tärkeää kasvattaa tulevia sukupolvia ymmärtämään yhteiskunnan rakenteellista muutosta monikulttuurisempaan suuntaan, sillä suvaitsevaisuuden periaatteen mukaisesti kaikilla on oikeus omaan kulttuuriin ja uskontoon. Monikulttuurisuus edellyttää suvaitsevia arvoja, jotka periytyvät kasvattajalta kasvatettavalle. (Puolimatka 2005, 79–80.)

Kansainvälisyys- ja monikulttuurisuuskasvatuksen arvot ovat niin lähellä kristillisen toiminnan arvoja ja tavoitteita, että nämä kasvatuksen muodot kuuluvat jo automaattisesti monen seurakunnan työntekijän toimenkuvaan. Monia eri teemoja kansainvälisyyskasvatukseen löytyy Raamatusta, kuten kaikkien ihmisten tasa-arvoisuus, toisen kunnioitus ja arvostus, lähimmäisestä huolehtiminen sekä rikkauden ja köyhyyden teemat. Kansainvälisyys- ja monikulttuurisuuskasvatusta tehdään seurakunnissa hyvin monitahoisesti diakonian, lähetystyön, ekumeenisen työn ja useimmiten myös lapsi- ja nuorisotyön kautta. Nuoria pyritään innostamaan mukaan muun muassa Yhteisvastuukeräykseen. (Myllymäki 2004, 71–72.)

Kirkon nuorisotyössä on hyvä pitää kansainvälisyyttä yllä, sillä nuoret ovat aina halunneet parantaa maailmaa, tehdä maailmasta parempaa paikkaa olla ja elää. Ottamalla nuoret mukaan kansainväliseen kirkon työhön, nuoret saadaan mukaan toimintaan Jeesuksen esimerkin mukaisesti. Rippikoulussa nuori aloittaa kristillisen uskon kysymysten pohtimisen. Kun opetus rippikoulussa on toteutunut halutulla tavalla, päästään tulokseen, jossa nuoren mielessä herää rakkaus ja halu kantaa vastuuta maailman ihmisistä. Erilaiset kansainväliset nuorisoverkostot lisäävät kristillistä yhteenkuuluvuutta ja tukevat kristillistä kasvatusta. Kansainvälinen toiminta myös rikastuttaa kaikin puolin nuorisotyötä antaen yhteisen jakamisen ja keskinäisen yhteyden iloa. (Silfverhuth 2005, 151–155.)

5.4 Lähimmäisenrakkaus kohtaamisen lähtökohtana

Jeesus on antanut ihmiselle rakkauden kaksoiskäskyn koko elämän perustaksi.

”Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydäimestäsi ja koko sielustasi, koko voimallasi ja koko ymmärrykselläsi, ja lähimmäistäsi niin kuin itseäsi.” (Luuk. 10: 27).

Jeesuksen mielestä rakkauden kaksoiskäsky on käskyistä tärkein, sillä se kiteyttää 10 käskyä, jotka Jumala on antanut rakkaudessaan. Rakkauden kaksoiskäsky yksinkertaistaa meille sen, millainen elämä olisi tavoittelemisen arvoista itselle ja toisille, eli lähimmäisille. On muistettava, että synti sitoo meistä jokaista. Rakkauden kaksoiskäskyä tukee hyvin kristillisen toiminnan keskeinen periaate, joka on yksi Jeesuksen tutuimpia opetuksia, kultainen sääntö: ”Kaikki, mitä te tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille” (Matt. 7:12).

Lähimmäisenä oloon kuuluu kristillisiä arvoja, kuten vastuullisuus ja oikeudenmukaisuus. Kun rakastamme lähimmäisiämme, olemme halukkaita pitämään heistä mahdollisimman hyvää huolta. Kuka sitten on lähimmäinen? Kaikki toiset ihmiset, ei vain perhe ja ystävät. Lähimmäinen on ihminen, joka juuri tällä hetkellä tarvitsee apuamme, eikä selviä ilman sitä.

Muuan lainopettaja halusi panna Jeesuksen koetukselle. Hän kysyi: ”Opettaja, mitä minun pitää tehdä, jotta saisin omakseni iankaikkisen elämän?” Jeesus sanoi hänelle: ”Mitä laissa sanotaan? Mitä sinä itse sieltä luet?” Mies vastasi: ”Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydäimestäsi ja koko sielustasi, koko voimallasi ja koko ymmärrykselläsi, ja lähimmäistäsi niin kuin itseäsi.” Jeesus sanoi: ”Oikein vastasit. Tee näin, niin saat elää.” Mies tahtoi osoittaa, että hän noudatti lakia, ja jatkoi: ”Kuka sitten on minun lähimmäiseni?” Jeesus vastasi hänelle näin: ”Eräs mies oli matkalla Jerusalemissa Jerikoon, kun rosvojoukko yllätti hänet. Rosvot veivät häneltä vaatteetkin päältä ja pieksivät hänet verille. Sitten he lähtivät tiehensä ja jättivät hänet henkihieveriin. Samaa tietä sattui tulemaan pappi, mutta miehen nähdessään hän väisti ja meni ohi. Samoin teki paikalle osunut leeviläinen: kun hän näki miehen, hänkin väisti ja meni ohi. ”Mutta sitten tuli samaa tietä muuan samarialainen. Kun hän saapui paikalle ja näki miehen, hänen tuli tätä sääli. Hän meni miehen luo, valeli tämän haavoihin öljyä ja viiniä ja satoi ne. Sitten hän nosti miehen juhtansa selkään, vei hänet majataloon ja piti hänestä huolta. Seuraavana aamuna hän otti kukkarostaan kaksi denaria, antoi ne majatalon isännälle ja sanoi: 'Hoida häntä. Jos sinulle koituu enemmän kuluja, minä korvaan ne, kun tulen takaisin.' Kuka näistä kolmesta sinun mielestäsi oli ryöstetyn miehen lähimmäinen?” Lainopettaja vastasi: ”Se, jo-

ka osoitti hänelle laupeutta." Jeesus sanoi: "Mene ja tee sinä samoin." (Luuk 10: 25-37.)

Jeesuksen vertauksessa Laupiaasta samarialaisesta kiteytyy lähimmäisyyden luonne: ryöstetyn miehen lähimmäinen oli se, joka osoitti hänelle laupeutta. Meidän tulisi pyrkiä Jeesuksen kehotuksesta toimimaan samoin. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b.) Opinnäytetyömme kannalta vertauksen toinen tärkeä opetus on se, että auttajan ei pidä katsoa autettavan lähtökohtia, vaan tarjota apua autettavan yhteiskunnalliseen asemaan ja taustoihin katsomatta. Tämä tehtävä ei ole helppo, sillä varmasti moni tunnistaa itsestään tarinan papin ja leeviläisen; kuinka usein tuleekaan väistettyä ja käveltyä ohi.

Lutherin mukaan meidän ei pitäisi toimia tai tehdä hyviä tekoja Jumalan tai oman itsemme hyväksi. Meidän tulisi toimia lähimmäisemme hyväksi, kärsiä ja kuolla heidän puolestaan. Jeesus täytti profeettojen ennustukset ja Isän tahdon rakkaudesta. Jeesus on uskomme ja lähimmäisenrakkauden esikuva: Jeesus todella kärsi ja kuoli meidän puolestamme. Luther selittää lähimmäisen rakastamisen käskyä kaikkein hengellisimmäksi käskyksi, sillä kaikkein jaloin kohde on lähimmäinen. Uskon suuntautuessa Jumalaan, rakkaus suuntautuu tekoihin ja lähimmäiseen. Kultaisen säännön sisältä löytyy sama periaate. Toisin sanoen jokaisella ihmisellä on olemassa kyky empatiaan - myötäelämiseen, toisen asemaan asettumiseen. Meidän ei pitäisi toimissamme ajatella muuta, kuin että teemme lähimmäisellemme, kuten Kristus on tehnyt meille. (Elenius 2003, 113–114; 119–121.) Opetukset ja niiden selitykset auttavat meitä kristittyinä pyrkimään elämään rakkauden kaksoiskäskyn ja kultaisen säännön mukaisesti. Laki ja käskyt näyttävät, millaiseen elämään olisi hyvä pyrkiä. Kristityn tehtäväksi jää hyvän etsiminen ja rakkauden toteuttaminen ympärillään.

Evankelis-luterilaisessa lähimmäisenrakkaudessa on kyse myös vastuusta, edesvastuusta sekä yhteisvastuusta. Sanat mielletään diakoniaan kuuluviksi, mutta lähimmäisenrakkaus on sekä Jumalan että lähimmäisen palvelemista. Diakonia sanana tarkoittaa palvelua, joten jokaisella ihmisellä on oikeus ja vastuu tehdä sydämen diakoniaa: olla edesvastuullinen ja yhteisvastuullinen rakkaudesta Jumalaan sekä lähimmäiseen. Kristillisessä ja raamatullisessa etiikassa on alun perin kysymys vastuusta. Olemme vastuussa Jumalalle omista teoistamme. Meillä on vastuu siitä, että toteutamme Jumalan tahtoa. Olemme tietoisia siitä, että meidän tulee olla vastuullisia. Pyrkimys huolehtia lähimmäisistä,

erityisesti heikompiosaisista ja syrjäytyneistä, on kristittyjen päätehtävä Suomessa ja maailmalla. Jos modernisoimme selkokielellä rakkauden kaksoiskäskyn ja kultaisen säännön ne kuuluisivat seuraavanlaisesti: ”Toimi niin, että lähimmäisen rakastaminen on tulevaisuudessakin mahdollista tässä maailmassa.” ja ”Elä niin, että jätät jälkeesi maailman, jossa jälkeläisilläsikin on hyvä elää.” (Veijola 2002, 16–18; 31–32.)

Vaikka lähimmäinen ei tarkoita vain ihmisen omaa lähipiiriä, ihmiselle on varsin luonnollista ajatella, että tämän tärkeimpiä asioita ovat ajallisesti ja paikallisesti häntä kaikkein lähimpänä olevat prioriteetit. Se on luonnollisinta lähimmäisenrakkautta, mitä maa päällään kantaa. Sitä voi jopa verrata eläimeen, jolla on pentue: pentue menee kaiken edelle. On kuitenkin muistettava, että se on läheisrakkautta, eikä riitä lähimmäisenrakkauden sisällöksi. Sen lisäksi, että ihminen puolustaa omiaan, on hänen arvostettava ja puolustettava myös muita ihmisiä. Vuorisaarnassa Jeesus tarttuu juutalaisten opetukseen ”Rakasta lähimmäistäsi ja vihaa vihamiestäsi.” ja päinvastoin kehottaa rakastamaan vihamihiään ja rukoilemaan vainoajiensa puolesta (Matt. 5–7). Vuorisaarnan punainen lanka piilee siinä, että rakkaus on riippumaton toisen ihmisen vastarakkaudesta tai aatteista. Lähimmäisemme toimivat meille peileinä, sillä he tiedostamattaankin auttavat meitä näkemään itsemme keskeneräisinä, jos vain osaamme katsoa. (Lindqvist 1998, 84–86.) Sananlaskujen kirjassa sanotaan ”Veden kalvossa näet kasvosi, lähimmäisessä näet sydämesi” (Sananl. 27:29).

Lähimmäisenrakkautta on helppo toteuttaa konkreettisesti omassa elinympäristössään, mutta kuinka sitä voisi toteuttaa kansainvälisesti kotoa käsin? Kirkon Ulkomaanapu auttaa ihmisiä ympäri maailman. Se on kirkkojen kansainvälinen apuverkosto, jossa kuka tahansa voi auttaa lähimmäistään tekemällä yhteistyötä Kirkon Ulkomaanavun kanssa. (Saraneva 2002, 318–319.) Kirkon ulkomaanavun verkkosivuilta saa tietoa, miten voi auttaa lähimmäistä lähellä ja kaukana. Kirkon ulkomaanavun sivuilla kannustetaan liittymään vapaaehtoiseksi ja etsimään sopivin tapa vaikuttaa esimerkiksi kotoa käsin. Kirkon ulkomaanavun kautta voi ryhtyä kummiksi, auttaa ostamalla Kirkon ulkomaanavun tuotteita tai tekemällä lahjoituksia. (Kirkon ulkomaanapu, i.a.)

Anna hyvän kiertää - ohje on mielestämme helpoin tapa rakastaa lähimmäistään. Se tarkoittaa sitä, että ihminen pyrkii tekemään ainakin yhden asian päivässä lähimmäisen hyväksi. Se voi olla esimerkiksi se, että auttaa iäkkään ihmisen autotien ylittämässä,

pitää toiselle ihmiselle ovea auki tämän astuessa rakennukseen tai poistuessa sieltä. Se voi olla hymy tuntemattomalle. Nykymaailmassa auttamistyössä taitaa suurin pula olla resursseista, joilla ei ole rahallista arvoa. Tällaisia ovat esimerkiksi yksinäisyys, tarkoituksettomuus, syyllisyys, alemmuudentunto ja toivottomuus. Emme pysty rahassa mitaamaan sitä, kuinka paljon yksinäistä ihmistä helpottaa pieni juttuhetki kohdatessaan tuntemattoman ihmisen, joka on kohtelias hänelle ja pitää vertaisenaan. Se on aitoa ja nöyrää lähimmäisenrakkautta parhaimmillaan (Lindqvist 1998, 89–90.)

Jokainen kristitty on nimeltä kutsuttu toteuttamaan lähimmäisenrakkautta Suomessa ja muualla maailmalla. Lähimmäisenrakkaus on osa kristittyä kulttuuria, johon kuuluu koko maailma ja 1/3 maailman väestöstä. Se on ollut satoja vuosia osa suomalaista kulttuuria. (Lindqvist 1998, 90.) Lähimmäisenrakkaus lähtee elämään meissä kasteessa, jolloin ensimmäisen kerran kuulemme Jeesuksen ohjeen, kaste- ja lähetyskäskyn:

”Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni: kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea, mitä minä olen käskenyt teidän noudattaa. Ja katso, minä olen teidän kansanne kaikki päivät maailman loppuun asti.” (Matt. 28: 19-20).

6 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

6.1 Opinnäytetyön aiheen raja

Ajatus liittää Ghana opinnäytetyöhömmä lähti aluksi vitsailusta keväällä 2009, kun olimme käytännössä vasta aloittaneet opiskelumme Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Huomasimme, että parityöskentelymme on toimivaa ja teimme paljon kirjallisia paritöitä keskenämme. Halusimme kokeilla tehtävien tekoa myös muiden luokkakavereidemme kanssa, mutta yhä uudestaan teimme työt kaksin. Jossain kohtaa puheeksi tuli kiinnostus lähteä kansainväliseen harjoitteluun. Miina mainitsi lapsuudesta asti haaveilleensa matkasta Afrikkaan ja kohta huomasimme molemmat puhuvamme Afrikasta. Oli luonnollinen jatkumo, että lähtisimme yhdessä kansainväliseen harjoitteluun Afrikkaan ja että pyrimme liittämään Afrikan jotenkin opinnäytetyöhömmä.

Opinnäytetyömmä aihe on ajankohtainen, koska elämme globaalissa maailmassa ja globalisoituvassa Suomessa. Opinnäytetyö on lisäksi hyödyllinen, sillä produktionamme oleva opas kansainvälisestä harjoittelusta Ghanassa on ensimmäinen laatuun ja oma-kohtaisesti todettu tarpeelliseksi. Aihe on myös merkittävä Diakonia-ammattikorkeakoululle, sillä Ghana on yksi uusimmista kansainvälisen harjoittelun kohdemaista. Opinnäytetyön aiheen rajausta tukevat laajalti työssä käytetyt lähteet, joiden tieto on tuoretta. Työtä tukeva lähdeaineiston tieto on siis luotettavaa.

6.2 Opinnäytetyön tavoitteet

Kun itse lähdimme monikulttuurisuus opintokokonaisuudesta ulkomaan harjoittelujaksolle Ghanaan, tarpeellisen tiedon löytäminen oli haasteellista. Tietoa löytyi erittäin hajanaisesti ja enemmän englanniksi kuin Suomeksi. Kohdemaan yhteistyötahot auttoivat jonkin verran ennen matkaan lähtöä, mutta lähtöpäivänä moni asia tuntui vielä hyvin epävarmalta. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Ghanaan lähtevälle opiskelijalle riittävän kattava opas, josta käy ilmi tarvittavat perustiedot kohdemaasta ja tarvittavista alkuvalmisteluista. Oppaan tarkoituksena ei ole kuitenkaan avata lukijalleen kaikkea, vaan se jättää myös tilaa omille havainnoille ja oivalluksille. Koska Diakonia-

ammattikorkeakoulusta on suhteellisen helppoa lähteä kansainväliseen harjoitteluun, tavoitteenamme on myös tukea oppaan kautta lähettäjätahoa. Opas toimii Diakonia-ammattikorkeakoulussa harjoitteluun lähtijän innoittajana ja suunnanantajana kohdemaan valinnassa ja etukäteisvalmisteluissa.

Alkuperäisen tavoitteemme mukaan opinnäytetyön tuotoksena piti olla verkkosivusto Ghanaan vaihtoon lähtevälle. Käytännön linkitys Diakonia-ammattikorkeakoulun kanssa osoittautui kuitenkin niin haasteelliseksi, että opinnäytetyömme muutti hieman muotoaan. Tämä opinnäytetyö sisältää oppaan paperiversiona, mutta opastamme tullaan hyödyntämään myös Diakonia-ammattikorkeakoulun päivitettyillä verkkosivuilla keväällä 2012. Olemme sopineet yhteistyöstä Diakonia-ammattikorkeakoulun tiedottajan Riitta Leskisen kanssa, joka vastaa myös Diakin verkkosivuista. Alustavasti olemme sopineet Leskisen kanssa siitä, että oppaamme tulisi näkymään verkkosivuilla tulostettavassa muodossa tai vähintään Diak käyttäisi oppaastamme löytyvää tietoutta hyväksi kohdemaan esittelyssä.

6.3 Opinnäytetyön vaiheet

Opinnäytetyömme voidaan katsoa alkaneeksi toukokuusta 2009, jolloin päätimme tehdä opinnäytetyön parina ja halusimme aiheen liittyvän Afrikkaan. Opintojen aikana vastaan tulleet kirjalliset työt, joissa on puhuttu monikulttuurisuudesta ja kansainvälisyydestä, ovat auttaneet opinnäytetyöprosessin jäsentämisessä. Tiedonkeruun voi katsoa alkaneeksi syksystä 2009 alkaen, jolloin olemme alkaneet kirjaamaan ylös aineistoa, jota voisimme käyttää lähdeaineistona opinnäytetyössämme.

Ghanassa ollessamme pidimme oppimispäiväkirjoja, joista on ollut hyötyä opinnäytetyötä tehdessä. Omakohtaisiin kokemuksiin ja luotettavaan lähdekirjallisuuteen perustavassa opinnäytetyössämme näkyy alusta alkaen oma persoonallisuus ja kiinnostus vieraisiin kulttuureihin. Opas on myös meidän näköisemme ja on opiskelijalähtöisesti koottu. Oppaassa tiivistyy oma kokemus ja tieto sekä muutaman muun opiskelijan kokemukset ulkomaan harjoittelusta Ghanassa.

Oma kansainvälisen harjoittelumme jakso on toiminut merkittävässä osassa opinnäytetyömme vaiheissa. Omat kokemuksemme vieraan kulttuurin kohtaamisesta ja vähemmistöryhmään kuulumisesta ovat olleet oppaan suunnannäyttäjiä. Tiiviiseen yhteisöön kuuluminen ja kristillisyyden korostuminen Ghanassa ovat toimineet innoittajina kokemuksiemme jakamiseen. Harjoittelujakson aikana kerätty aineisto ja kokemukset ovat osoittautuneet hyvin merkittäviksi omassa elämässämme myös harjoittelujakson jälkeen. Katsomme maailmaa uudistunein silmin ja haluamme rohkaista myös muita opiskelijoita kansainväliseen harjoitteluun. Kokemukset ja elämykset Ghanassa tuntuvat yhä eläviltä ja tärkeiltä.

Syksyllä 2011 keräsimme aineistoa oppaaseen myös neljältä muulta opiskelijalta, jotka ovat käyneet kahden vuoden sisällä harjoittelujaksolla Ghanassa. He ovat Jasmin Savolainen Kansanlähetysopestolta Ryttylästä, Karoliina Mäkinen Kauniaisten Diakista, sekä Matleena Koskelainen ja Jenna Koivisto Järvenpään Diakista. Lähetimme heille sähköpostilla kyselyn, jossa pyysimme heitä kuvailemaan harjoittelupaikkaa, työtehtäviä sekä antamaan muutamia vinkkejä tuleville opiskelijoille. Tällä tavalla saimme opiskelijanäkökulman jokaisen harjoittelupaikan kuvaukseen. Kyselyn ansiosta mahdollistui myös kaikkien Accrassa tiedossamme olevien harjoittelupaikkojen esittely ja kuvaus.

6.4 Oppaan arviointia ja kehitysideoita

Olemme tyytyväisiä produktioomme, sillä se on suunnilleen juuri sellainen, millaiseksi sen suunnittelimme. Oppaan sisältö on helppo siirtää Theseus-tietokannasta Diakoniamattikorkeakoulun verkkosivuille tulevaisuudessa, kun kansainvälisyysopintokokonaisuutta pyritään monipuolistamaan verkkosivuilla opiskelijoiden ja henkilökunnan eduksi.

Opas ei vastaa kaikkiin kysymyksiin, koska Ghanan harjoittelujakson tulee olla jokaiselle opiskelijalle elämyksellinen seikkailu, jossa opiskelijalla on tilaa havainnoida ja oivaltaa itse. Oppaaseen on kirjattu ainoastaan sellaiset perustiedot, jotka auttavat opiskelijaa alkuun Ghanaan matkustaessa ja kulttuuriin sopeutumisessa. Ghana täytyy pystyä oivaltamaan itse. Oppaasta löytyy myös hyödylliseksi kokiamme verkkosivustojen osoitteita, joista voi itse hakea haluamaansa tietoa.

Koemme opinnäytetyössämme tärkeäksi sen, että se on kehityskelpoinen. Tulevaisuudessa oppaamme siirtyy jossakin muodossa Diakonia-ammattikorkeakoulun verkkosivuille, missä tietoa päivitetään ja oppaaseen voidaan lisätä mahdollisia uusia harjoittelupaikkakuvauksia. Vaikka opinnäytetyön kohderyhmänä ovat ensisijaisesti Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijat, opinnäytetyön opas mukautuu kenelle tahansa, joka suunnittelee matkaa Ghanaan. Opas antaa tarpeelliset esitiedot Ghanassa selviytymiseen kenelle tahansa.

Oppaan avulla autamme myös oppilaitostamme kehittämään toimintaansa kansainvälisen harjoittelun osalta. Tätä opinnäytetyötä voisi helposti jatkaa siten, että jokaiselle Diakonia-ammattikorkeakoulun kansainvälisen harjoittelun kohdemaalle tehtäisi vastaavanlainen opas. Hyvä kehitysidea olisi myös suunnitella yhteistyössä Diakonia-ammatti-korkeakoulun kanssa ajankohtaiset verkkosivut koulumme virtuaaliseen oppimisympäristöön. Toisaalta jos ajankohtaiset verkkosivut tulisivat esimerkiksi etusivulle, se ei vaatisi kirjautumista sisään palvelimeen ja sivustot olisi näkyvillä kaikille aiheesta kiinnostuneille.

7 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN KUVAUS

7.1 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyöstämme käy ilmi kykymme etsiä ja käsitellä sosiaali- ja kirkonalan tietoutta. Olemme työtä tehdessämme arvioineet lähdeaineistoa ja suhtautuneet siihen kriittisesti. Lähdeaineistossa olemme ottaneet huomioon ennen kaikkea aineiston tuoreuden, sekä luotettavuuden. Opinnäytetyömme toimii Diakonia-ammattikorkeakoulun verkkosivuille aloitteena kerätä laajemmin tietoa kaikista ulkomaista, joissa Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijat voivat suorittaa ulkomaan harjoittelunsa. Työtapamme ja tuotoksemme ovat kaikin puolin kehittäviä ja kehittävä työote näkyy läpi koko opinnäytetyön. Teoriaosuutemme koonti ajankohtaisen aineiston ja omien kokemustemme vuoropuheluna, todistaa oman mukautumiskykymme globalisoituvassa Suomessa ja koko maailmassa.

Työssämme tuomme esille, kuinka kansainvälisessä toimintaympäristössä tulee toimia ja kuinka vieraisiin kulttuureihin tulee suhtautua. Opas ja koko opinnäytetyö toimivat avaimina yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen osin vieraassa asiassa, sillä kulttuurien kohtaamiseen liittyvä käsitteistö ja oma kulttuuritaustamme ei ole yhteiskunnassamme suuresti esillä. Kansainvälinen kanssakäyminen on jossakin määrin väistämätöntä myös kotimaassa ja suomalaisten tulisi hankkia valmiuksia vieraan kulttuurin kohtaamiseen.

Opas antaa tilaa suunnitteluun, organisointiin ja kehittämiseen harjoittelua ajatellen. Oppaan avulla jokainen Ghanan ulkomaan harjoittelua suunnitteleva opiskelija löytää itselleen sopivimman harjoittelupaikan. Opas antaa tilaa tietojen päivitykselle sekä uusien harjoittelupaikkojen lisäämiseen. Oppaassa on kuvailtu lyhyesti kolme harjoittelupaikkaa, jotka ovat kehityskelpoisia kaikin puolin, sillä harjoittelijoita Ghanassa on Diakonia-ammattikorkeakoulusta ollut saamiemme tietojen mukaan vajaa kymmenen henkilöä.

Opinnäytetyöstämme näkee, että kykenemme hahmottamaan laajoja kokonaisuuksia sekä asioiden välisiä syyseuraussuhteita. Kuvaamamme kansainväliset tilanteet ovat oma-kohtaisiin kokemuksiin perustuvia, joita eri lähdeaineistot tukevat. Se osoittaa kykym-

me toimia rajallisenkin tiedon pohjalta ja pystymme hyödyntämään monialaista osaamista vaativissakin tilanteissa.

7.2 Eettisyys

Eettisyyttä on toki pitänyt miettiä oppaan suhteen, siksi olemme ideoineet oppamme täysin itsenäisesti lainaamatta ideaa keneltäkään. Oppaan sisällön ja harjoittelupaikkakuvaukset olemme suunnitellut ja toteuttaneet itse, hyödyntäen muiden opiskelijoiden kuvauksia omista harjoittelujaksoistaan. Idea oppaaseen lähti Pieksämäen yksikön kansainvälisyys-koordinaattori Mari Putkonen-Hutchinsilta, joka ehdotti meille kyseistä aiheita.

Kuvien suhteen eettisyyttä on myös mietitty. Suurin osa kuvista on opinnäytetyöntekijöiden ottamia, joten omistamme kuvien tekijänoikeudet. Muut kuvat, joita oppaassa on käytetty, on saatu toisilta Ghanan harjoittelun tehneiltä opiskelijoilta ja heiltä on pyydetty lupa niin tietojen kuin kuvien julkaisuun. Työmme kunnioittaa tekijänoikeuksia.

Suurin eettisesti arveluttava osa opinnäytetyössämme on oppaassa kehottaminen valkoiisiin valheisiin viisumin osalta. Saamiemme tietojen mukaan työviisumin saaminen on oikeasti todella vaikeata. Työviisumin saaminen käytännössä tarkoittaa sitä, että Ghanan matkustaminen vaikeutuu ja etukäteisvalmisteluja pitää tehdä enemmän, kuin turistiviisumia haettaessa. Silti viisumin myöntäminen voidaan evätä ja koko harjoittelujakso peruuntua. Pahimmassa tapauksessa voisi käydä myös niin, että viisumi myönnetään, mutta Ghanassa lentokentällä opiskelijaa ei kuitenkaan päästetä maahan. Toisaalta sama riski on myös olemassa turistiviisumilla; mikäli lentokentän työntekijöille selviää, että opiskelija on menossa palkattomaan harjoitteluun ilman työviisumia, pääsy Ghanan voidaan evätä. Opinnäytetyöntekijät eivät halua joutua vastuuseen näistä mahdollisista riskeistä, vaan päätös viisumin hakemisesta jää opiskelijalle.

7.3 Ammatillisen kasvun pohdinta

Kuten olemme opinnäytetyössämme aiemmin ottaneet esille, ammatillista kasvua tukevat opintokokonaisuuksina kansainvälisyys ja monikulttuurisuus. Kansainvälisen harjoittelun yksi suurimmista hyödyistä on kiistatta se, että englanninkielen taito kehittyy. Englannin ollessa maailmanlaajuinen kieli, on varsin luonnollista käyttää kommunikoinnissa englantia. Suomalaisille englanninkielen puhuminen ainakin kotimaassa on usein noloa ja ulkomaalaisten kanssa ei kommunikoida kuin korkeintaan asiakaspalvelutilanteessa. Ulkomaille mennessä suomalaisenkin on rohkaistuttava, koska suomenkielellä kommunikointi ei vain onnistu. Moniin muihin maihin verrattuna suomalaiset mieltävät kynnyksen englannin kielen puhumiseen korkeammaksi. Puhumalla oppii kieltä parhaiten. Englannin puhuminen vahvistaa itsevarmuutta, kohentaa itsetuntoa ja kieltä uskaltaa tarpeen tullen käyttää myös Suomessa harjoittelujakson jälkeen. Luonnollisesti myös kuullun ymmärtäminen kehittyy. Näin ainakin koemme tapahtuneen meidän kohdallamme.

Koemme ulkomaan harjoittelusta olevan hyötyä tulevaisuudessa kansainvälisessä kanssakäymisessä eri kulttuurien kohdatessa myös Suomessa. Olemme eläneet kolme kuukautta vieraassa kulttuurissa, joten koemme olevamme aiempaa avarakatseisempia. Tällä tarkoitamme sitä, että vieraan kulttuurin kohtaaminen on helpompaa, kun on omakohaisia kokemuksia asiasta jo aiemmin. Kun on itse ollut vähemmistön edustajana Ghanassa, voi paremmin ymmärtää Suomessa tai muualla maailmalla kohdattavan vähemmistön edustajan tuntemuksia.

Suurena hyötynä koemme myös sen, kuinka konkretia auttaa ymmärtämään ja nauttimaan oman elämämme pienistäkin asioista. Kolmen kuukauden asuminen kehitysmaassa auttaa näkemään kotimaansa eri valossa. Suomen itsestään selvät etuudet ymmärtää paremmin hiukan alkeellisemmissä oloissa, vaikka meidän oltavat Ghanassa olivat varsin hyvät. Itsestäänselvyydet, kuten suihku, juotava hanavesi ja sähkö eivät ole itsestäänselvyyksiä Ghanassa. Siellä ei välttämättä ole suihkuja, toimivia saniteettitiloja tai mahdollisuutta juoda hanavettä. Myös lyhyitä ja pitkiä sähkökatkoja tulee päivittäin. Meillä mahdollisuudet toimiviin suihkuihin ja saniteettitiloihin ovat aina olleet Suomessa, emmekä ole oppineet arvostamaan niitä samalla tavalla, kuin Ghanassa ollessamme.

Ulkomaan harjoittelun konkretia oli toki muutakin kuin materiaa. Yhteisöllisyys, jota Suomessa voi kokea lähinnä perheen, ystävien tai seurakunnan kesken, oli Ghanassa arkipäivää tuntemattomienkin ihmisten kanssa. Olemme siskoja ja veljiä toisillemme mentaliteetti on kokemisen arvoista. Yhteisöllisyys, jossa ei huomaa toisten ihmisten eroavaisuuksia ja yhteisöllisyys, jossa kaikki ovat samanarvoisia. Parhaiten tuota yhteisöllisyyttä voisi kuvailla kristilliseksi yhteisöllisyydeksi, jotta suomalainen voisi sen parhaiten ymmärtää. Ghanalainen yhteisöllisyys on asia, jota ei koskaan unohda ja jota ei voi lakata kaipaamasta.

Diakonia-ammattikorkeakoulu on kansainvälisesti arvostettu koulu, joten koulusta saadun tutkinnon lisäksi omakohtainen kokemus kansainvälisestä harjoittelusta tuo varmasti työhaussa lisäpisteitä. Koemme kansainvälisyys- sekä monikulttuurisuusopintokokonaisuuksien tavoitteiden toteutuneen omassa opiskelussamme ja elämässämme sekä uskomme sen vaikuttavan positiivisesti myös tulevaisuudessa työssämme.

LOPUKSI

Tämä opinnäytetyö on johdattanut meidät ajatuksissa takaisin Ghanaan ja siellä koettujen asioiden pariin. Sydämiimme on jäänyt Ghanan kokoinen aukko, jota kuvaa Saila Tampion kirjoittama runo 15.12.2010, kahta tuntia ennen paluulentoa Suomeen.

Huoneen lattialle on jäänyt yksittäisiä muovipusseja, laukut ovat pakattuina ovella. Ajatukset ovat menneissä viikoissa ja kuukausissa, sisimmässäni tähtään jo eteenpäin. Pahanhajuinen patjani saa hymyn huulille, viimeinen yhteinen yö on jo vietetty. Tietokoneen näytöllä vilahtelevat kuvat valkoisista naisista, naisista vieraassa kulttuurissa. Voin kuulla vesiputouksen kohinan, kun katson kuvaa Kintamposta. Kuvat näyttävät tuoreilta, lähes eläviltä. Ainakin muistoissani.

Ilmapiirissä voi aistia odotusta, haikeutta ja ahdistusta hyvästien sanomisesta. Kyyneleet odottavat silmänurkissa hetkeä, jolloin ne saavat luvan tulla. Kaiken muun olen pakannut, mutta osa sydämeistäni on hukkunut, ehkä jäänyt jonnekin. Rystyset valkoisina heilautan laukkuni takakonttiin, puren huulta, hetki on käsillä. Vanhan naisen syvälle painuneissa silmissä kiiltää hymy, kädenpuristus on pehmeä. Olen kiitollinen, hymyilen, en osaa sanoa mitään.

Auton moottori on käynnissä, pitäisi lähteä, mutta se tuntuu yllättävän vaikealta. Tahdonvoimalla astun autoon, monet haikeat silmäparit jäävät katsomaan jälkeeni. Laitan oven kiinni perässäni ja ajattelen, että vielä jonakin päivänä tulen hakemaan sydämeni.

LÄHTEET

- Andersen, Margaret L. & Taylor, Howard F. 2006. *Sociology: Understanding a diverse society*. Florence, USA: Thomson Wadsworth.
- Anson, Salome 2010. *Ghanalaisen perheen äiti. Henkilökohtainen tiedonanto syksy 2010.*
- Askola, Irja 2003. *Euroopan Unionin ja kirkkojen vuorovaikutus. Teoksessa Eila Hella-Elä (toim.) Muutoksen tulkkina - Kirkot ja uskonnollinen elämä osana yhteiskuntaa.* Helsinki: Kirjapaja Oy, 61–72.
- Boateng, Hanna 2010. *Kuurojen koulun opettaja, The House of Grace / Ghana. Henkilökohtainen tiedonanto syksy 2010.*
- Boateng, Johanna 2010. *Ghanalaisen miehen ja suomalaisen naisen 7-vuotias tytär. Henkilökohtainen tiedonanto syksy 2010.*
- Bottas, Outi 2009. *Kulttuurit tutuksi.* Helsinki: Opetushallitus.
- Cantell, Matti (toim.) 2000. *Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja.* Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus.
- Diabah, Yaw 2009. *Ghana – Official Tourist Guide. Edition 2009/2010.* Accra, Ghana: Go Direct.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu i.a. *Kansainvälisyys* Viitattu 26.11.2011. <http://www.diak.fi/kv>.
- Elenius, Jaakko 2003. *Lähimmäinen spiritualiteetin tähtäyspisteenä. Teoksessa Seppo, Häyrynen, Heikki Kotila & Osmo Vatanen (toim.) Spiritualiteetin käsikirja.* Helsinki: Kirjapaja Oy, 113–128.
- Etninen tasa-arvo työelämässä i.a. *Tunnista ennakkoluulosi.* Viitattu 13.12.2011. <http://www.etna.kaapeli.fi/ennakkoluulot.htm>.
- Frisk, Outi & Tulkki, Heikki 2005. *Kulttuuriavain.* Helsinki: Otava.
- Garam, Irma 2000. *Kansainvälisyyttä käytännössä - Suomalaisen vaihto-opiskelijoiden kokemuksia ulkomailla opiskelusta.* Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus.
- Hautaniemi, Petri 2001. *Etnisyys ja kulttuuri. Teoksessa Annika Forsander, Elina Ekholm, Petri Hautaniemi et al (toim.). Monietnisyys, yhteiskunta ja työ.* Helsinki: Palmenia-kustannus, 11–30.

- Helander, Eila 2003. Uskonto ja globalisaatio. Teoksessa Eila Helander (toim.) Muutoksen tulkkina - Kirkot ja uskonnollinen elämä osana yhteiskuntaa. Helsinki: Kirjapaja Oy, 19–30.
- Helaniemi, Merja & Saviaro, Marja 2005. Kun työ vie maailmalle. Helsinki: Return Ticket.
- Huttunen, Laura 2005. Etnisyys. Teoksessa Anna Rastas, Laura Huttunen & Olli Löytty Suomalainen vieraskirja – Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere: Vastapaino, 117–160.
- Jokisalo, Jouko 2010. Rotuteorioiden suomalaiset - olkaamme mongoleja. Teoksessa Jouko Jokisalo & Raisa Simola Kulttuurisia kohtaamisia. Helsinki: Like - Suomen rauhanpuolustajat, 9–21.
- Joutsenvirta, Taina 2006. Helsingin yliopisto, vuorovaikutteinen opetus ja oppiminen verkossa. Viitattu 25.11.2011. <http://www.valt.helsinki.fi/blogs/ovtl/luku3.htm>.
- Kaikkonen, Pauli 2004. Vierauden keskellä – Vierauden, monikulttuurisuuden ja kulttuurinvälisen kasvatuksen aineksia. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kirkkolaki 1993. 1054/26.11.1993. Finlex – valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 20.12.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>.
- Kirkon ulkomaanapu i.a. Osallistu. Viitattu 28.12.2011. www.kua.fi/fi/osallistu/?id=6.
- Laihiala-Kankainen, Sirkka; Pietikäinen, Sari & Dufva, Hannele 2002. Kieli, kulttuuri ja identiteetti – Ääniä Suomenniemeltä. Teoksessa Sirkka Laihiala-Kankainen, Sari Pietikäinen & Hannele Dufva (toim.) Moniääninen Suomi – Kieli, kulttuuri ja identiteetti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto – soveltavan kielentutkimuksen keskus, 9–18.
- Lindqvist, Martti 1998. Pieni kirja rakkaudesta. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Löytty, Olli 2008. Maltillinen hutu ja muita kirjoituksia kulttuurien kohtaamisesta. Helsinki: Teos.
- Malinen, Tarja 2008. Kulttuurishokki. Turun yliopisto. Viitattu 28.12.2011. <http://www.utu.fi/opiskelu/kv/vaihdoissa/kulttuurishokki.html>.
- Meretmaa, Anne & Voima, Kyösti 2006. Kansainvälisen harjoittelun valmennus - Diakin onnistumiskokemukset. Teoksessa Paula Salonen (toim.) Aineksia onnistuneeseen harjoitteluun. Kokkola: Keskipohjanmaan ammattikorkeakoulu, 26–29.

- Myllymäki, Tiina 2004. Pallo haltuun – Kansainvälisyyskasvatus Suomessa. Helsinki: Kehitysyhteistyön palvelukeskus.
- Paarma, Jukka 2007. Suvaitsevaisuus ja suvaitsemattomuus kirkossa, yhteiskunnassa ja uskontojen kesken. Esitelmä Perustan teologisilla opintopäivillä Kauniaisissa 9.1. Viitattu 27.11.2011. <http://www.evl.fi/arkkipiispa/Suvaitsevaisuus09012007.htm>.
- Paavola, Heini & Talib, Mirja-Tytti 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Puolimatka, Tapio 2005. Monikulttuurinen kasvatus, arvot ja tiedollinen eksklusivismi. Teoksessa Päivi Hilska, Arto Kallioniemi & Juha Luodeslampi (toim.) Uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Kirjapaja Oy, 79-102.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Salo-Lee, Liisa 2010. Oman kulttuurin ymmärtäminen avaimena kulttuurien väliseen kompetenssiin. Teoksessa Terhi Törmälehto (toim.) Maailma tuli tunnille: Kansainvälisyyskasvatus osana äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto, 19–30.
- Saraneva, Tapio 2002. Kirkon ulkomaanapu. Teoksessa Riitta Helosvuori Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 317–329.
- Silfverhuth, Olli-Pekka 2005. Kansainvälisyys on kirkossa. Teoksessa Terhi Paananen & Hans Tuominen (toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 147–155.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009. Meidän kirkko – Ykseyttä etsivä yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ekumeeninen strategia vuoteen 2015. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Suomen evankelisluterilainen kirkko, i.a.a. Maailmanlaaja kirkko – Kirkon lähetystehtävä. Viitattu 20.12.2011. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content3AD7A7>.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b. Ihmisarvot ja hyvinvointi. Viitattu 24.12.2011. <http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/BA5100719470EA29C22570590036EB8D?OpenDocument&lang=FI>.

- Vartia, Maarit; Bergbom, Barbara; Huuhtanen, Pekka; Rintala-Rasmus, Anita; Salminen, Simo; Riala, Riitta & Giorgiani, Terhi 2007. Tutkimuksesta käytäntöön. Teoksessa Maarit Vartia, Barbara Bergbom, Terhi Giorgiani, Anita Rintala-Rasmus, Riitta Riala & Simo Salminen, Monikulttuurisuus työn arjessa. Helsinki: Työterveyslaitos, 177–187.
- Vartia, Niini 2009. Kotona kaikkialla – Kansainvälisen kanssakäymisen taitoja. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Veijola, Timo 2002. Diakonian juuret Raamatussa. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 13–34.
- Vikström, John 2011. The Ecumenical Policy of Evangelical Lutheran Church of Finland. A Speech to the Bishop's Conference of the Evangelical Lutheran Church of Finland, on February 13, 1996. Teoksessa Tomi Karttunen (toim.) The Same Church in all Directions – Lutheran Identity and Ecumenism. To the honor of Archbishop emeritus John Vikström on his 80th birthday October 1st 2011. Reseptio 2/11, Kirkon ulkoasiain osaston teologisten asiain tiedotuslehti. Viitattu 4.12.2011. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/10FE7C6FC73BEDC2C22576F2004102B3/\\$FILE/Reseptio2_2011.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/10FE7C6FC73BEDC2C22576F2004102B3/$FILE/Reseptio2_2011.pdf).

Kannen kuva: Saila Tampio

AKWAABA – TERVETULOA

Opas Ghanaan kansainväliseen harjoitteluun lähtevälle opiskelijalle

Tekijät Miina Kumpulainen & Saira Tampio 2012

SISÄLLYS

JOHDANTO	3
PERUSTIETOA GHANASTA.....	4
ENNEN LÄHTÖÄ.....	5
Ennen lähtöä hoidettavat asiat – muistilappu.....	8
MATKALAUKUN TAI RINKAN TÄYTTEEKSI	9
Pakkaa mukaan – muistilappu.....	10
GHANASSA HUOMIOITAVIA ASIOITA.....	11
Ghanassa huomioitavaa – muistilappu.....	14
HARJOITTELUJAKSON JÄLKEEN.....	15
ACCRAN HARJOITTELUPAIKKAKUVAUKSIA	16
Street children empowerment foundation (SCEF).....	17
St. Paul’s Lutheran School, Accra	18
The House of Grace – Armon päiväkotii	19
LOPUKSI.....	20
LÄHTEET	21

JOHDANTO

Pidät kädessäsi opasta, joka on syntynyt kahden nuoren naisen unelmien yhteen sulautumisen tuotteenä. Oma rikastuttava kokemuksemme kansainvälisessä harjoittelussa Ghanassa, on toiminut innoittajana oppaan suunnittelussa ja toteutuksessa. Opas on tarkoitettu sinulle, joka suunnittelet lähteväsi kansainväliseen harjoitteluun Ghanaan!

Olemme pyrkineet keräämään oppaaseen tarvittavia tietoja koko ulkomaan harjoitteluprosessista. Oppaasta löydät kootusti hyödyllistä tietoa siitä, mitä valmisteluja sinun tulee tehdä, ennen harjoittelujakson alkamista. Opas sisältää myös vinkkejä mitä kannattaa pakata matkalaukkuun ja mitä on hyvä ottaa huomioon Ghanassa.

Oppaaseen on kerätty myös helppokäyttöiset ja selkeät niin sanotut muistilaput, joista on helppo saada nopeasti tietoa. Oppaan loppuosassa on esitelty kolme Ghanan harjoittelupaikkakohdetta. Harjoittelupaikat on kuvailtu lyhyesti siten, että saat nopeasti tiedot eri harjoitteluvaihtoehdoista. Opas ei pyri vastaamaan kaikkiin kysymyksiisi, sillä Ghana on jotakin, mitä pitää kokea itse!

PERUSTIETOA GHANASTA

Pääkaupunki: Accra, (arviolta 3-4 milj. asukasta)

Väkiluku: Arviolta 24,4 miljoonaa

Valtiomuoto: Tasavalta

Presidentti: John Atta Mills

Itsenäisyys: 6.3.1957 (Britannian vanha siirtomaa)

Pinta-ala: 238 540 km²

Virallinen kieli: Englanti

Muut puhutuimmat kielet: Akan-kielet (Accrassa twi)

Lukutaitoisia (yli 15-vuotiaat): 75 %

Päaelinkeinot: Maanviljely ja kalastus

Uskonnot: Kristinusko n. 70 %, islam n. 16 %,
perinteiset heimouskonnot n. 9 %

Tärkeimmät vientituotteet: Kulta ja kaakao

ENNEN LÄHTÖÄ

Ennen harjoittelujaksolle lähtöä sinun tulee järjestellä monia erittäin tärkeitä asioita kuntoon. Sinulla tulee olla voimassa oleva passi, jonka saa tarvittaessa tilattua oman paikkakunnan kihlakunnanvirastosta. Passin toimitusaika on noin viikosta kahteen viikkoon ja se maksaa 54 euroa. Passihakemukseen liitetään mukaan myös virallinen passi-kuva, jonka tulee olla tuore. Ohjeita passiin liittyen saa kihlakunnanvirastoista sekä poliisin Internet-sivustolta.

Tarvitset passin myös Ghanan viisumia varten. Viisumi on kohdemaan viranomaisen antama suositus rajaviranomaiselle päästää viisuminhaltija rajan yli. Viranomaisella tarkoitetaan tässä kohtaa joko konsulaattia tai suurlähetystyä. Suomea lähinnä oleva Ghanan suurlähetystö sijaitsee Tanskassa, joka edustaa Suomea maahantulolupa-asioissa. Viisumi Ghanaan saadaan Tanskasta, lähettämällä passi ja joko maksushekki tai todiste maksutapahtumasta. Viisumin hinta on noin 750 DKr / 3 kk (\approx 100 €). Viisumi-asioissa kannattaa olla yhteydessä suoraan Tanskan Ghanan suurlähetystyön, Diakoniammattikorkeakoulun Afrikan koordinaattori Kyösti Voimaan sekä Suomen Ulkoasiainministeriöön. Laillisesti sinun pitäisi hakea työviisumia, sillä palkaton harjoittelu lasketaan Ghanassa työnteoksi. Tosiasia kuitenkin on, että työviisumin hankkiminen on paljon turistiviisumia hankalampaa ja sen myöntäminen voidaan evätä helposti. Toisaalta myös turistiviisumi voidaan evätä, mikäli viranomaiset saavat tietoon harjoitteluaikeistasi. Suosittelemme turistiviisumin hakemista (sinulla on hakijana vastuu viisumin hankkimisesta, eikä tämän oppaan tekijät ota minkäänlaista vastuuta viisumihankinnasta). Kun viisumilupahakemus ja maksu on käsitelty Tanskassa, lähetetään passi ja sen välissä oleva viisumi erikseen ilmoitettuun osoitteeseen Suomessa. Itella Oyj:n kanssa kannattaa selvittää, miten passin pystyy mahdollisimman turvallisesti lähettämään Tanskaan.

Varaudu myös siihen, että Ghanan tulli myöntää oleskeluaikaa korkeintaan 60 päivää kerrallaan. Ghanassa ollessasi sinun tulee hakea lisäaikaa viisumillesi. Tämä käytäntö on Ghanan yhdyshenkilöille tuttua, joten kysy reilusti apua jatkoajan anomiseen. Hakemiseen liittyy korvaus, joka on noin 40 cediä (\approx 18 €) / haettu lisäkuukausi. Hake-

mukseen tarvitaan myös todistus, miksi jatkoaikaa tarvitaan: harjoittelupaikka kirjoittaa opiskelijalle tarvittavan todistuksen. Yhdyshenkilö toimii hakemuksen suosittelijana. Lisäksi hakemukseen tarvitaan kaksi tuoretta passikuvaa.

Opiskelijan tulee tehdä matkustusilmoitus Ulkoasiainministeriöön, josta käy ilmi omat henkilötiedot, matkan aikana voimassa olevat yhteystiedot sekä matkaa koskevat tiedot. Matkustusasiakirjoja koskevaa tietoutta saa tutustumalla Ulkoasiainministeriön Internet-sivustoon. Lisäksi Kansaneläkelaitokseen tulee tehdä olosuhdemuutos ulkomailla suoritettavan opiskelun ajaksi.

Lentoja Ghanaan kannattaa alkaa vertailla niin aikaisin kuin mahdollista. Toisin sanoen, kun opiskelija saa varmuuden ulkomailla tapahtuvasta harjoittelusta ja lähtöpäivämäärästä. Hintaseurailuun on hyvä varata aikaa noin puoli vuotta. Suosittelemme mahdollisimman suoria lentoja Suomen ja Ghanan välillä, vaikka ne ovatkin hieman kalliimpia. Lennolle on syytä ottaa matkatavaroihin mukaan paperi, jolle on kirjoittanut ylös Ghanan asuinpaikan osoitteen, yhdyshenkilön nimen ja puhelinnumeron, sillä lentokoneessa henkilökunta jakaa erilliset maahantulopaperit, joissa muun muassa edellä mainittuja asioita kysytään. Lisäksi maahantulopaperiin kirjataan luonnollisesti omat tiedot ja joi-takin passin tietoja.

Vakuutukset kannattaa tässä vaiheessa laittaa kuntoon. Diakonia-ammattikorkeakoulu tarjoaa ulkomaan harjoitteluun lähtevälle opiskelijalle perus-vakuutuksen, joka vakuuttaa opiskelijan, mutta ei tämän matkatavaroita. Kansainvälistä harjoittelua koskevat seminaarit järjestetään ulkomaan harjoittelua edeltävänä lukukautena Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulussa, jossa vakuutusasiaa käydään läpi. Me ja Diakonia-ammattikorkeakoulu suosittelemme ottamaan koulun vakuutuksen lisäksi kattavamman vakuutuksen, esimerkiksi matkavakuutuksen. Vakuutusasioissa kannattaa olla yhteydessä vakuutusyhtiöihin.

Ennen vaihtoa on tärkeää varata puoli vuotta aikaa myös rokotusten varalle. Ghanaan lähtevän opiskelijan tulee saada seuraavat rokotteet tai niiden pitää olla voimassa:

- keltakuume
- dT (kurkkumätä-jäykkäkouristus)
- MPR (sikotauti, tuhka- ja vihurirokko)
- polio
- hepatiitit A ja B
- lavantauti
- meningokokki

Lisäksi koleran ja malarian ehkäisyyn on omat lääkkeensä. Rokote- ja lääkeasiat kannattaa hoitaa siis ajoissa kuntoon ottamalla yhteys oman Diakonia-ammattikorkeakoulun yksikön kouluterveydenhoitajaan. Ghanaan vaaditut rokotukset ja lääkkeet tulevat maksamaan yhteensä noin 350 euroa. Kaikista reseptilääkkeistä pitää olla resepti mukana ulkomailla. Mukaan kannattaa varata myös vatsansuojalääkkeitä. Muut tarvittavat lääkkeet löytyvät Ghanan paikallisista apteekeista helposti ja edullisesti.

Ulkomaan harjoittelu ei pois sulje sitä, että koulu jatkuu myös harjoittelun jälkeen. Kesken harjoittelun tulee muistaa ilmoittautua seuraavan lukukauden opintokokonaisuuksiin, sekä ilmoittautua läsnä tai poissaolevaksi opiskelijaksi. Muista ilmoittaa myös tulevan opintokokonaisuuden harjoittelupaikkatoiveet. Edellä mainittuihin asioihin kannattaa perehtyä ennen ulkomaille lähtöä.

Kun kaikki matkustusasiakirjat ja lääkityksiasiat ovat hoidettu, ota kaikista asiakirjoista ja resepteistä kopiot. Yhdet kopiot jäävät Suomeen jollekin lähimaiselle ja toiset kopiot lähtevät opiskelijan mukana ulkomaille.

ENNEN LÄHTÖÄ HOIDETTAVAT ASIAT

MATKALAUKUN TAI RINKAN TÄYTTEEKSI

Vaatetta ja asusteita kannattaa pakata mahdollisimman kevyesti: välttämättömin mukaan. Ghanan asuinpaikasta on järkevää ottaa selvää, tarvitseeko ottaa liinavaatteet mukaan. Pyyhe on kuitenkin hyvä ottaa mukaan. On hyvä hankkia moskiittoverkko rauhallisempien öiden ja malarian ehkäisyyn takeeksi. Harjoittelun jälkeen voit jättää moskiittoverkon sekä tarpeettomia vaatteita/asusteita Ghanaan, sillä niistä voi olla hyötyä paikallisille. Pakkaa mukaan myös aivan välttämättömimmät tarvikkeet henkilökohtaisen hygienian ylläpitämiseksi. Auringolta suojautumiseen pitää varautua pakatessa: osta korkealla suojakertoimella varustettu aurinkorasva sekä aloe veraa sisältävä after sun-voide. Monet yksittäiset henkilöt suosittelevat hyttysmyrkkujen mukaan ottoa, mutta me koimme sen turhaksi, sillä Ghanan paikallisista apteekeista saa Odomos merkkistä hyttyskarkotetta, joka on paitsi tehokas, myös miedon tuoksuinen.

Pistorasiat ovat Ghanassa erilaisia kuin Suomessa, joten kannattaa hankkia matkasovitin (adapteri), että saa mahdollisesti matkapuhelimen sekä kameran akut ladatuiksi. Adaptereja saa hyvin varustetuista päivittäistavarakaupoista, elektroniikkaliikkeistä ja sähköliikkeistä. Pakkaa mukaan myös tarvitsemasi laturit. Meillä oli edellä mainitun elektroniikan lisäksi mukana kannettavat tietokoneet, joilta pystyi kätevästi kuuntelemaan musiikkia, kirjoittamaan oppimispäiväkirjaa, pelaamaan jne. Hyvä nyrkkisääntö pakkaamiseen on miettiä, saako kyseisen tavaran hankittua Ghanaasta, silloin sitä ei tarvitse pakata Suomessa. Pakkaa mukaan tuliaisia Ghanan lapsille, jos mahdollista. Me veimme piirustuspaperia, värikyniä ja tusseja. Lapset ilahtuvat varmasti. Mahdolliset Suomen tuliaiset antavat tilaa Ghanan tuliaisille matkalaukussasi/rinkassasi.

PAKKA MUKAAN:

KEVYESTI VAATTEITA

MOSKIITTOVERKKO

HYGIENIATARVIKKEET

TARPEELLISET ASIAKIRJAT

AURINKOVOITEET

TARVITTAVA ELEKTRO-
NIIKKA JA LATURIT

TULIAISIA?

GHANASSA HUOMIOITAVIA ASIOITA

Accran lentokentällä voi olla epärehellisiä työntekijöitä, jotka saattavat yrittää huijattua itselleen helppoa rahaa. Käytä tilanteissa maalaisjärkeä, äläkä maksa lentokentällä mistään palveluista. Mikäli olet lähtenyt Ghanaan turistiviisumilla, varaudu vastaamaan kysymyksiin lentokentän tullissa, miksi olet tulossa viisumisi mukaan lomalle Ghanaan kolmeksi kuukaudeksi, mutta älä mainitse harjoittelupaikkaa. Valkoisilla valheilla pitkästä lomasta ja pitkästä säästämisestä viranomaisten uteluista pääsee eroon. Voit sanoa myös, että sinulla on ystäviä Ghanassa (vastaanottava taho).

Raha-asiat mietityttävät uudessa maassa varmasti ja se on asia, jonka kanssa tulee olla tarkka. Kannattaa käyttää rahojaan maltillisesti, etteivät ne lopu kesken. On hyvä siis olla suunnitelmallinen rahankäytön suhteen ja ottaa huomioon joka kuukauden pakolliset menot, kuten vuokra ja matkustelu. Tarkempaa tietoa asumismahdollisuuksista ja vuokrista saat vastaanottajataholta.

Rahaa saa nostettua automaateista, joissa on Visa-tunnus. Ainakin Visa-, Visa Electron- ja Mastercard-kortit toimivat ja niillä onnistuu rahan nostaminen sekä kortilla maksaminen. Rahaa on hyvä nostaa automaateista kerralla enemmän, jolloin palvelumaksu on edullisempi. Rahaa ei Ghanassa kannata koskaan lähteä nostamaan yksin, vaan kaverin on hyvä olla vieressä peittämässä rahannostotilannetta mahdollisten varkaiden katseilta. Rahaa ei kannata kantaa suuria summia mukana, vaan pieniä määriä. Rahaa kannattaa piilottaa ympäri kehoa kaikissa tilanteissa, eikä missään nimessä säilyttää kaikkia rahojaan lompakossa. Rahoja on hyvä piilottaa myös asuinpaikkansa makuuhuoneeseen eri paikkoihin varmuuden vuoksi, ettei kukaan epärehellinen pääsisi käsiksi omaisuuteesi.

Ghanasta on hyvä hankkia ensimmäisenä prepaid-matkapuhelinliittymä. Ghanan yhdyshenkilöt auttavat liittymän hankinnassa. Mukaan tarvitset paikallista rahaa ja passin, jotta liittymän myyjät saavat tietosi tallennettua. Liittymään saa ostettua puheaikaa kaduilta kojuista ja kierteleviltä katukauppiailta. Ghanasta soittaminen Suomeen on reilusti edullisempaa kuin Suomesta soittaminen Ghanaan. Ghanassa voi hankkia itselleen Internet-liittymän, mutta suosittelemme Internet-kahviloiden käyttämistä. Internet-

kahviloissa voi viettää aikaa puolesta tunnista tuntiin tai kahteen pientä korvausta vastaan.

Pyri välttämään kontakteja viranomaisten kanssa, sillä monet saattavat olla korruptoituneita. Jos mahdollista, älä ole poliisien kanssa tekemisissä ollenkaan. Ongelmatilanteissa viime kädessä raha ratkaisee, joten voit päästä tilanteesta maksamalla jonkin summan viranomaistaholle. Accrassa on myös taskuvarkaita, joten älä säilytä arvoesineitä tai rahaa helposti näpisteltävissä olevissa taskuissa. Isojen katujen varsilla sekä suurilla aukeilla, kuten Accra Mallilla tai Circlellä, on kerjäläisiä. Oman arviointikyvyn mukaan kerjäläisille voi antaa rahaa. Jos rahaa päättää kerjäläisille antaa, kannattaa ajoittaa se tai ne kerrat Ghanan viimeisiin viikkoihin, että pystytte liikkumaan kaupungilla rauhassa. Varo kerjäläislapsia, jotka tarraavat kädestä kiinni: pienet sormet ovat vikkelät viemään omaisuutta taskuistasi.

Ostoksia voi tehdä kadulla käytännössä missä tahansa olitpa liikkeellä jalan tai autolla. Kadulta voi ostaa myös melkein mitä tahansa: vettä, tulitikkuja, ruokaa, vaatteita, kalusteita jne. Accrassa on länsimaalaisia Shoprite-marketteja sekä kauppakeskuksia, joiden valikoima on laaja. Katutuotteet ovat huomattavasti edullisempia kuin länsimaalaisten kauppojen. Muista, että jotkut katupuotikauppiat voivat yrittää helppoa rahaa: valmistaudu tinkimään. Kankaita ja käsitöitä ostaessa on syytä tinkiä, ovat yleensä ylihinnoiteltuja. Kankaita ei kannata ostaa suuria määriä, koska niistä voi tulla ongelmia Ghanan tullin kanssa maasta poistuessa, jos he katsovat tilanteen jälleenmyyntikelpoiseksi. Mahdollisista tuontirajoituksista mainittakoon, ettei raakaa ruokaa (esim. hedelmiä) saa tuoda EU:n ulkopuolelta Suomeen. Muista tuontirajoituksista voi kysyä Ghanan yhdyshenkilöiltä.

Liikkuminen Accrassa onnistuu käyttämällä paikallista liikennettä: trotroja ja takseja. Älä säikähdä autojen huonoa kuntoa! Trotrot ovat linja- ja pakettiautoja, joissa on töissä kuljettaja ja rahastaja. Trotroissa ei lue, minne ne menevät, vaan täytyy kuunnella ja kysyä, millä trotrolla pääset määränpäähäsi. Paikalliset ovat hyvin avuliaita ja neuvovat kyllä. Kysyvä ei tieltä eksy. Trotrot ovat myös hyvin edullisia matkustaa. Taksien käyttöä kannattaa välttää, sillä ne ovat paljon kalliimpia suhteessa trottoon. Monet taksikuskit ja jotkut trotrojen rahastajat saattavat ottaa vaaleaihoisilta korkeampaa hintaa. Kannattaa siis kysyä Ghanan yhdyshenkilöiltä suuntaa antavia hintatietoja, ettei kukaan pe-

risi suurempaa hintaa matkustamisesta. Taksit, joissa on toinen matkustaja kyydissä ja usein takapenkillä, voivat olla varkaita. Mikäli matkustat taksilla, pyri valitsemaan sellainen, jossa ei ole kuljettajan lisäksi muita. Pidemmän välimatkojen liikennöintiin on hyvä kysyä apua Ghanan yhdyshenkilöiltä. Kaikkeen matkustamiseen tulee varata aikaa, sillä miljoonakaupungissa on ruuhkaa käytännössä ympäri vuorokauden. Varaudu viettämään aikaa kuumassa autossa vähintään tunti suuntaansa: osta autoista käsin virvokkeita katukauppiailta, että jaksat.

Turvallisuudesta on hyvä mainita se, että ihmispaljoudessa on turvallista taskuvarkaita lukuun ottamatta. Voi ajatella, että ihmisten keskellä on turvassa. Vältä laitakaupungilla tai syrjäisemmillä kujilla kulkemista, näin voit välttää mahdolliset ryöstö- ja raiskausyrietykset. Pimeän aikaan Accrassa ei ole niin turvallista liikkua kuin päivällä, etenkin ilman autoa ja paikallisia. Vapaa-aikana on mukava viettää aikaa esimerkiksi meren rannalla aurinkoa palvoen. Rannalla on myös merituulen ansiosta viileämpää, mutta polttavan auringon vuoksi myös hyvin petollista. Muistathan suojautua auringolta! Kannattaa käyttää vartioituja rantoja, joihin on pieni noin 5 cedin arvoinen sisäänpääsymaksu. Vartioimattomilla rannoilla ryöstöt ovat yleisempiä, esimerkiksi Kokrobinten rannalla. Suosittelemme esimerkiksi vartioitua Bojo Beachia.

Kolme kuukautta vieraassa kulttuurissa on pitkä aika ja saatat kokea jo Ghanassa ollessasi kulttuurishokin oireita: alkuun on ihanaa, muutaman viikon päästä ärsyttää ja mahdolliset psyykkiset ja fyysiset huononolon tunteet ovat yleisiä. Antimalarialääkitys ja tulinen ruoka saattavat aiheuttaa mahaoireilua. Mahaoireilu on normaalia koko Ghanassa oloajan, mutta vatsansuojalääkkeet helpottavat oireita. Kulttuurishokin oireita pystyy lievittämään viettämällä aikaa vieraan kulttuurin edustajien kanssa: tutustu uuteen kulttuuriin. Päiväkirjanpito auttaa kokemusten käsittelyssä ja jäsentämisessä. Pidä yhteyttä Suomessa asuviin läheisiin puhelimitse ja Internetin välityksellä. Viimeisillä Ghanan viikoilla kannatta ryhtyä jo miettimään, mitä Suomessa odottaa palatessasi. Se helpottaa paluushokkia, joka on usein melko voimakas kulttuurishokin vaihe.

Ghanassa pärjää hyvin käyttämällä tervettä maalaisjärkeä ja kysymällä Ghanan yhdyshenkilöiltä askarruttavista asioista.

GHANASSA HUOMIOITAVAA:

IHMISTEN KESKELLÄ ON TURVALLISTA

VARO TASKUVARKAITA!

VÄLTÄ YKSIN
LIKKUMISTA

SÄILYTÄ RAHAA

USEASSA ERI PAIKASSA

PIMEÄN AIKAAN
EI KANNATA LIKKUA ILMAN
LUOTETTAVAA,PAIKALLISTA HENKILÖÄ

VARAA PAIKASTA TOISEEN SIIR-
TYMISEEN REILUSTI AIKAA

TUTUSTU ROHKEASTI
UUTEEN KULTTUURIIN!

PIDÄ HUOLTA OMASTA
JAKSAMISESTA JA HEN-
KISESTÄ HYVINVOIN-
NISTA

HARJOITTELUJAKSON JÄLKEEN

Palattuasi Suomeen on tärkeää käsitellä asioita, joita Ghanassa näit ja koit. Keskustele Ghanan elämyksistä perheen, ystävien, matkakumppaneiden ja koulutovereidesi kanssa. Keskustelu ja Ghanassa ottamiesi kuvien katselu lieventävät paluushokkia. Älä jätä asioita käsittelemättä, niin sopeudut kotimaahan helpommin.

On tärkeää huolehtia myös rokotusasiat ajan tasalle palattuasi Suomeen. Hoida loput hepatiittirokotukset kouluterveydenhoitajasi kanssa. Muista syödä myös antimalarialääkityksesi loppuun, sillä malaria voi ilmetä vasta palatessasi Suomeen. Jos huomaat elimistössäsi mitään normaalia poikkeavaa, ole yhteydessä paikkakuntasi terveyskeskukseen mahdollisten trooppisten sairauksien vuoksi.

ACCRAN HARJOITTELUPAIKKA-KUVAUKSIA

Tietoomme on tullut kolme eri harjoittelupaikkaa Accran alueelta, jotka haluamme esitellä. Oppaan seuraavasta osasta löydät lyhyet kuvaukset eri harjoittelupaikoista. Kuvauksesta selviää harjoittelupaikan toimintaympäristö, harjoittelupaikan yhdyshenkilö, harjoittelijan työnkuva ja muutamia vinkkejä harjoitteluun.

Ghanalainen työmoraali on hyvin erilainen kuin Suomessa, johon kannattaa varautua. Mikäli lähdet Ghanaan harjoitteluun, on hyvä jo etukäteen orientoitua itseohjautuvuuteen ja paikallisen harjoitteluohjauksen mahdollisiin puutteisiin. Kannattaa suunnitella erilaisia ideoita jo ennen harjoitteluun lähtöäsi. Kehittävästä työotteesta ja rakentavan palautteen antamisen taidosta on varmasti hyötyä harjoittelujakson aikana!

The House of Gracen perustaja Hanna Boateng on Turusta lähtöisin, joten kielimuuri ei ole esteenä Ghanan harjoittelun järjestelyissä. Hanna Boateng toimii kaikkien harjoittelupaikkojen yhteyshenkilönä. Hanna ja Jonas Boateng perheineen auttavat asumisjärjestelyissä ja mahdollisissa pulmatilanteissa. Heiltä saa myös arvokasta lisätietoa Ghanasta ja matkailumahdollisuuksista.

STREET CHILDREN EMPOWERMENT FOUNDATION (SCEF)

Yhdyshenkilö Paul Semeh

paulsemeh@yahoo.com

+233 243438580 (Paul Semeh)

+233 302632086 (katulapsityön toimisto)

Työntekijöitä Paul Semeh (järjestön perustaja),

Iisac Abaidoo

Toimisto sijaitsee James Townissa

Asiakaskunta: 1-luokan oppilaista nuoriin aikuisiin, n. 120 asiakasta (kevät 2012)

Harjoittelijan toimenkuva:

Toimistotyöt, mahdollinen tietokantojen päivitys, eri tapahtumien suunnittelu ja niiden toteutus. Järjestö tarvitsee apua jatkuvan toiminnan ylläpitämiseen. Lasten ja nuorten voimaannuttaminen.

Vinkkejä harjoittelun onnistumiseksi:

- omien halujen ja tarpeiden ilmaisu selkokielellä
- ole oma-aloitteinen
- harjoittelusuunnitelman laatiminen ja siitä kiinni pitäminen
- omia ideoita oltava
- pidä kiinni harjoittelutyötunneista

Muuta huomioitavaa:

Toimisto on melko pölyinen paikka, ei sovi astmaatikolle.

Lisätietoa voi hakea:

<http://www.scefinternational.org/index.html>

[http://www.facebook.com/pages/Street-Children-Empowerment-Foundation SCEF/176127275777651?sk=info](http://www.facebook.com/pages/Street-Children-Empowerment-Foundation-SCEF/176127275777651?sk=info)

ST. PAUL'S LUTHERAN SCHOOL, ACCRA

Yhdyshenkilö Quarshie Goddy

augdot@yahoo.co.nz

+233 243254488

Työntekijöitä: Opettajia,
toimistotyöntekijöitä, sihteerejä,

keittiöhenkilökuntaa ja yleismiehiä. Yhteensä noin 100.

Koulu ja kirkko sijaitsevat Kandassa

Asiakaskunta: 0,5-16-vuotiaita oppilaita noin 1000

Harjoittelijan toimenkuva:

Koulutehtävien tarkistusta, improvisoituja leikkejä ja lauluja, Suomi-oppitunteja, riitojen selvittelyä, kynien teroittamista, spontaania opettamista ja heittäytymistä.

Vinkkejä harjoittelun onnistumiseksi:

- valmiita ideoita toteutettavaksi, mitä vain lasten ja nuorten kanssa voi tehdä
- hyödynnä toiminnallisuutta
- tilaisuuden tullen käytä erilaisia opetusmetodeja (leikit, pelit, musiikki)
- varaudu erilaiseen koulukulttuuriin
- ole rohkea ja oma-aloitteinen

Muuta huomioitavaa:

Oman paikan löytämiseen harjoittelijana menee aikaa, koska koulun henkilökunnalle on epäselvää, mikä on harjoittelijan toimenkuva.

Lisätietoa voi hakea:

<http://www.oikoumene.org/en/member-churches/regions/africa/ghana/evangelical-lutheran-church-of-ghana.html>

(Koululla ei ole omia verkkosivuja, siksi kirkon sivusto.)

HOUSE OF GRACE, ARMON PÄIVÄKOTI

Yhdyshenkilö Hanna Boateng

hannaboateng@hotmail.com

hofhrace@gmail.com

+ 233 24 90161 66

Työntekijöitä: Hanna Boateng (rehtori), opettajia muutama, apuneiti ja apupoika sekä sukulaiset auttavat kouluruoan valmistuksessa ja tarjoilussa.

Koulu sijaitsee Aplakussa

Asiakaskunta: 4-16-vuotiaita kuuroja lapsia ja nuoria, noin 20 oppilasta.

Harjoittelijan toimenkuva:

Yrittää olla visuaalinen toimissaan, koska kuuroille visuaalisuus on erittäin tärkeää.

Harjoittelussa on mahdollista tehdä oppimismateriaaleja, esimerkiksi maalaten kuvatauluja. Lasten ja nuorten kanssa toimiessa luovuudessa vain mielikuvitus on rajana.

Omat lahjat kannattaa hyödyntää harjoittelussa.

Vinkkejä harjoittelun onnistumiseksi:

- tartu toimeen kuin toimeen, mitä tarjotaan
- sormiaakkosten opettelu auttaa pääsemään alkuun, viittoa ei tarvitse osata etukäteen, opettajat ja lapset auttavat mielellään
- ole aktiivinen

Muuta huomioitavaa:

On hyvä haalia tekemistä

harjoittelupäivän päätteeksi, jos asut koulun yläkerrassa Boatengien perheen kanssa.

Lisätietoa voi hakea:

http://www.hofgrace.com/armon_paivakodin_ystavat_2010.pdf

<http://www.facebook.com/pages/House-of-Grace-Armon-p%C3%A4iv%C3%A4kotikoulu/139084986158198?ref=ts>

LOPUKSI

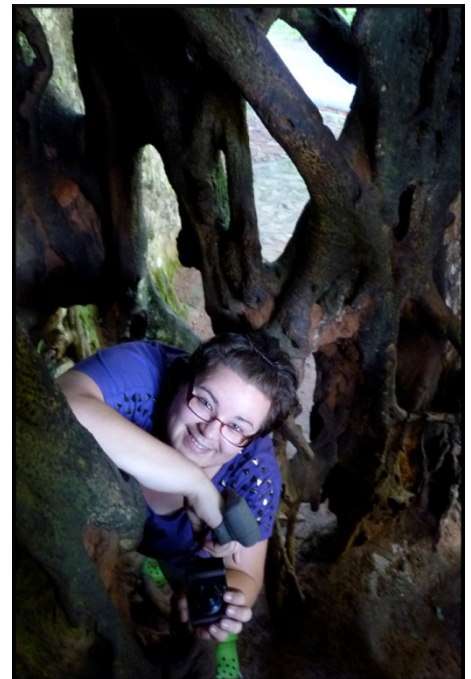
Toivottavasti oppaastamme on ollut sinulle hyötyä suunnitellessasi kansainvälistä harjoittelua Ghanassa. Suosittelemme lämpimästi Ghanan harjoittelua kaikille, mutta pieni varoituksen sana; se voi viedä sydämesi mennessään!

Antoisaa harjoittelua toivottavat

Miina Kumpulainen

&

Saila Tampio

LÄHTEET

Ghana Embassy i.a. Viitattu 4.1.2012. <http://www.ghanaembassy.dk/>.

Koivisto, Jenna 2012. Opiskelija, Diak Järvenpää. Sähköpostihaastattelu 20.11.2011.

Koskelainen, Matleena 2012. Opiskelija, Diak Järvenpää. Sähköpostihaastattelu 20.11.2011.

Mäkinen, Karoliina 2011. Opiskelija, Diak Kauniainen. Sähköpostihaastattelu 20.11.2011.

Poliisi i.a. Passi. Viitattu 28.12.2011. <http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/0/FFB88A44663B659BC225717E004541E3?opendocument>

Savolainen, Jasmin 2011. Opiskelija, Kansanlähetysoy Ryttylä. Sähköpostihaastattelu 20.11.2011.

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2011. Maittainen luettelo. Viitattu 4.1.2012. http://www.terveyskirjasto.fi/terveysportti/ktl.mat?p_artikkeli=mat00055#s55.

Ulkoasiainministeriö, 2006. Viitattu 27.12.2011. <http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?>.

Oppaan kuvat: Miina Kumpulainen, Matleena Koskelainen, Jasmin Savolainen & Saila Tampio.